

2. LÉKAŘSKÁ FAKULTA
UNIVERZITA KARLOVA

Nadledviny, kortikoidy včetně klinického použití

Přednáška z lékařské fyziologie

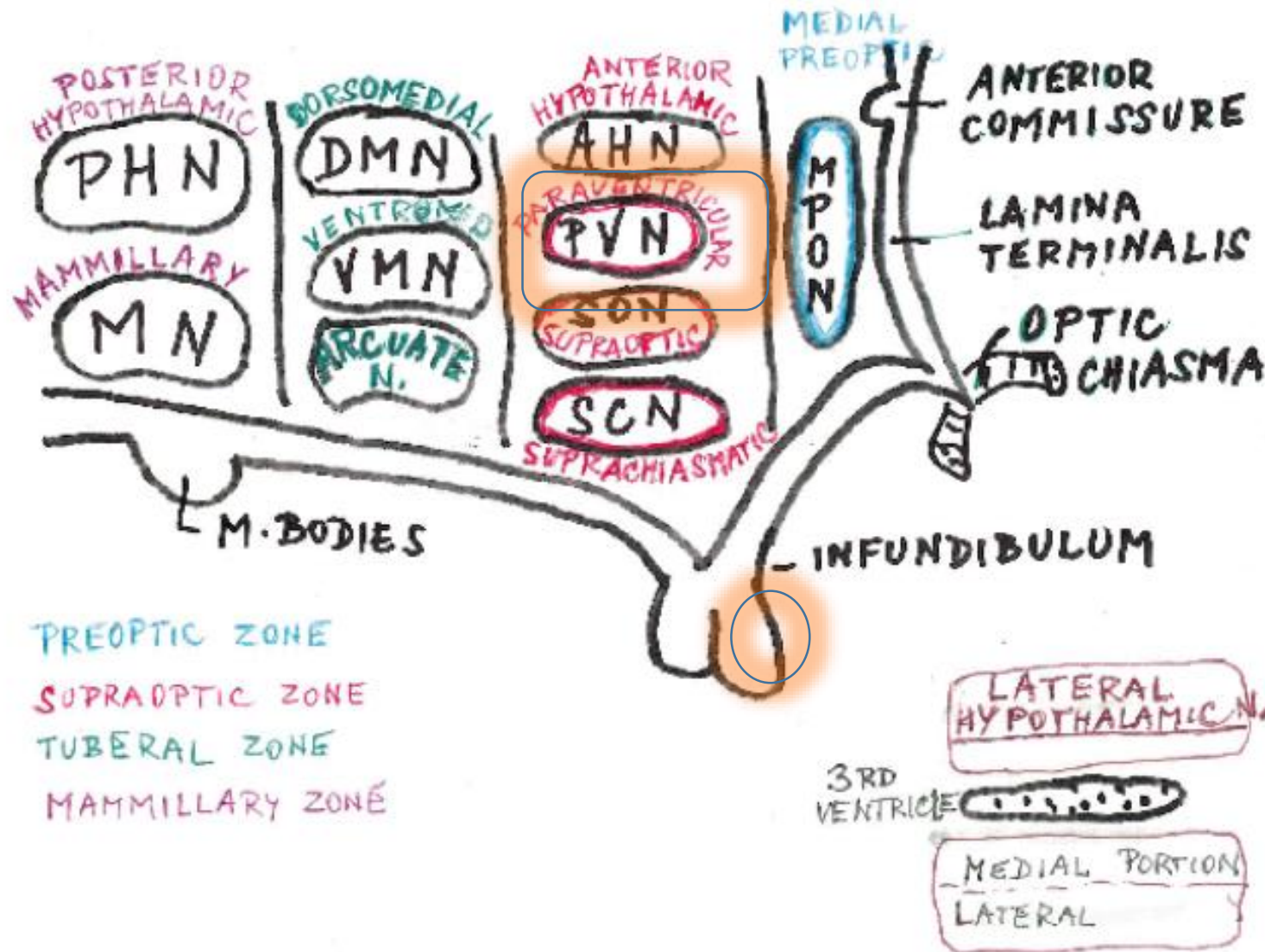
Olga Vajnerová

Ústav fyziologie, 2. lékařská fakulta, Univerzita Karlova

2024

MOODLE

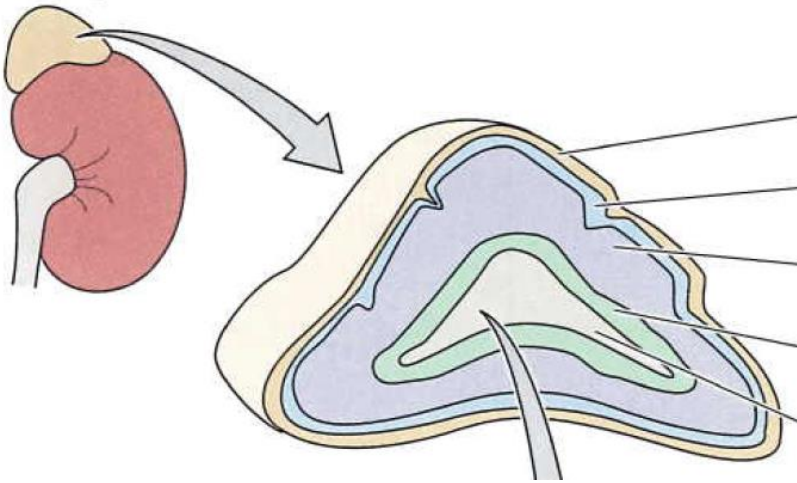
Hypothalamus - Nadledviny

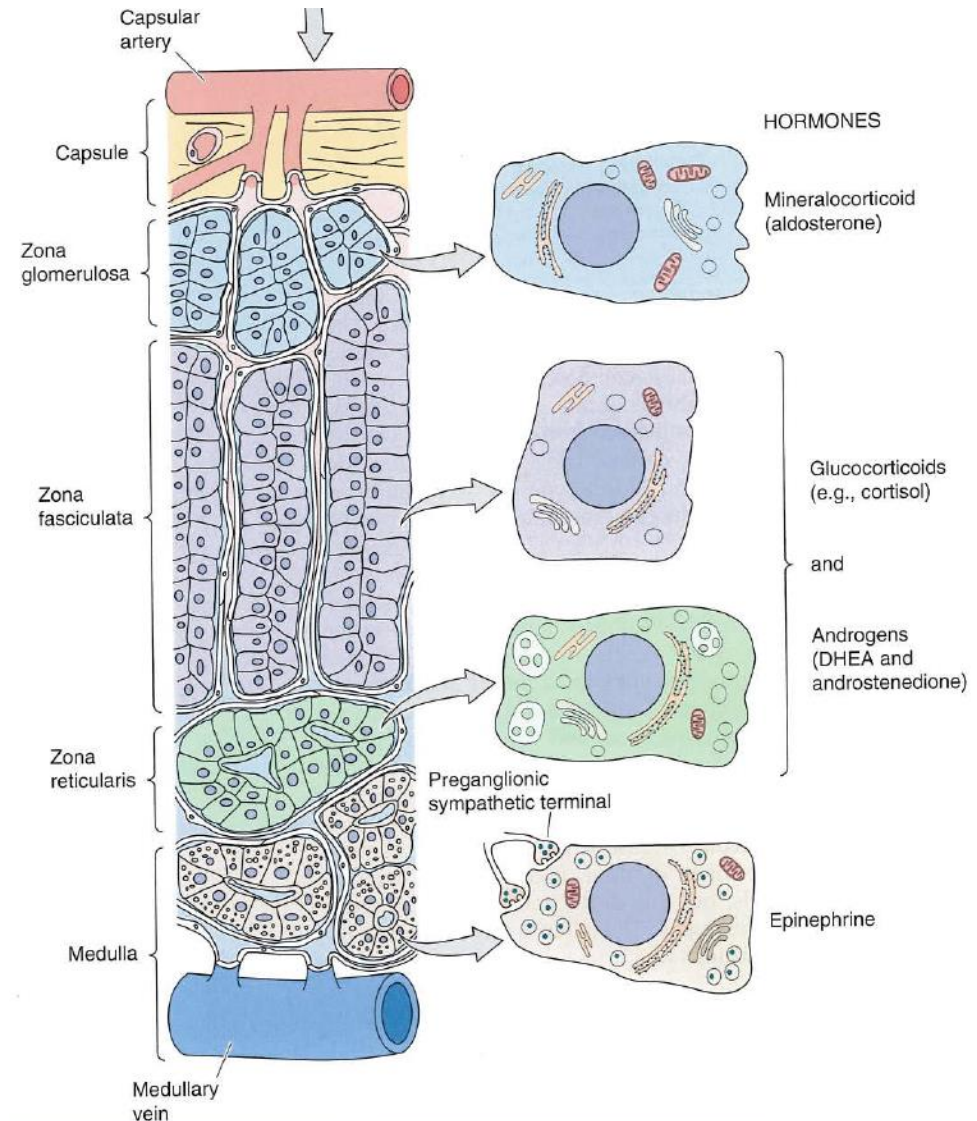
CRH

corticotrophs
ACTH

Nadledviny

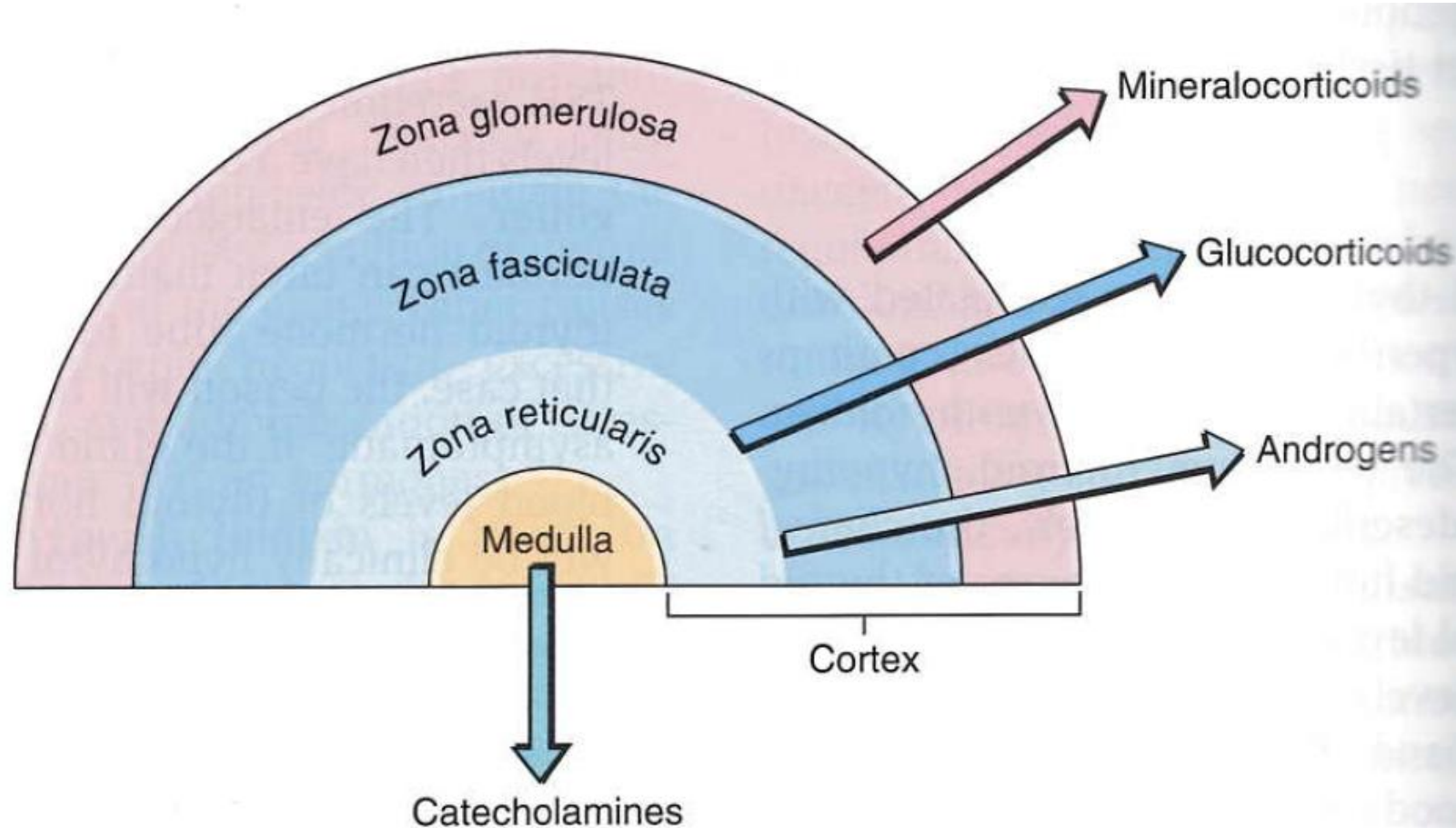
Anatomy of the adrenal gland

Boron, Boulpaep: Medical Physiology, 2003

Nadledviny

Secretions of the adrenal medulla and adrenal cortex

Aldosteron - Sekrece

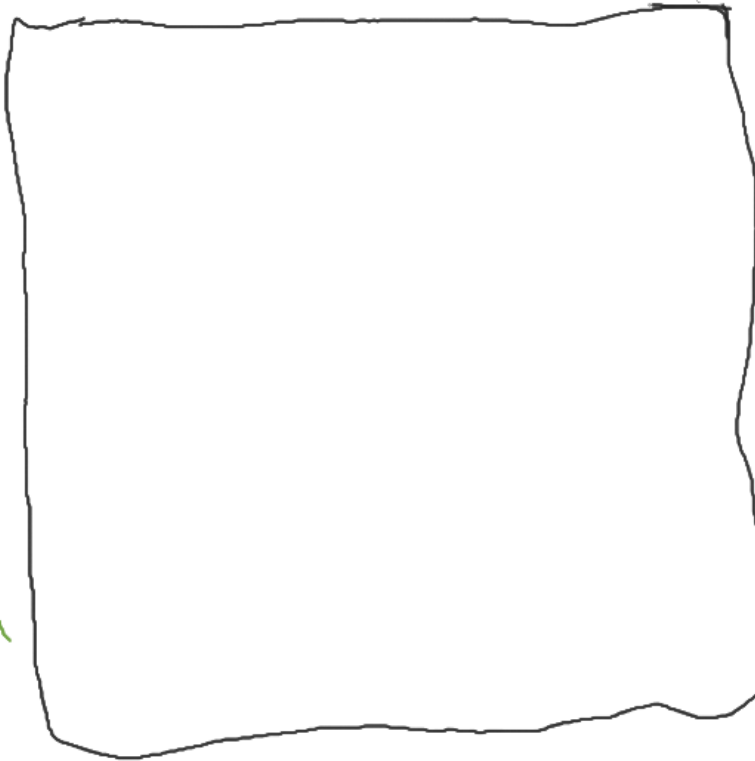
Mineralocorticoids

Blood pressure

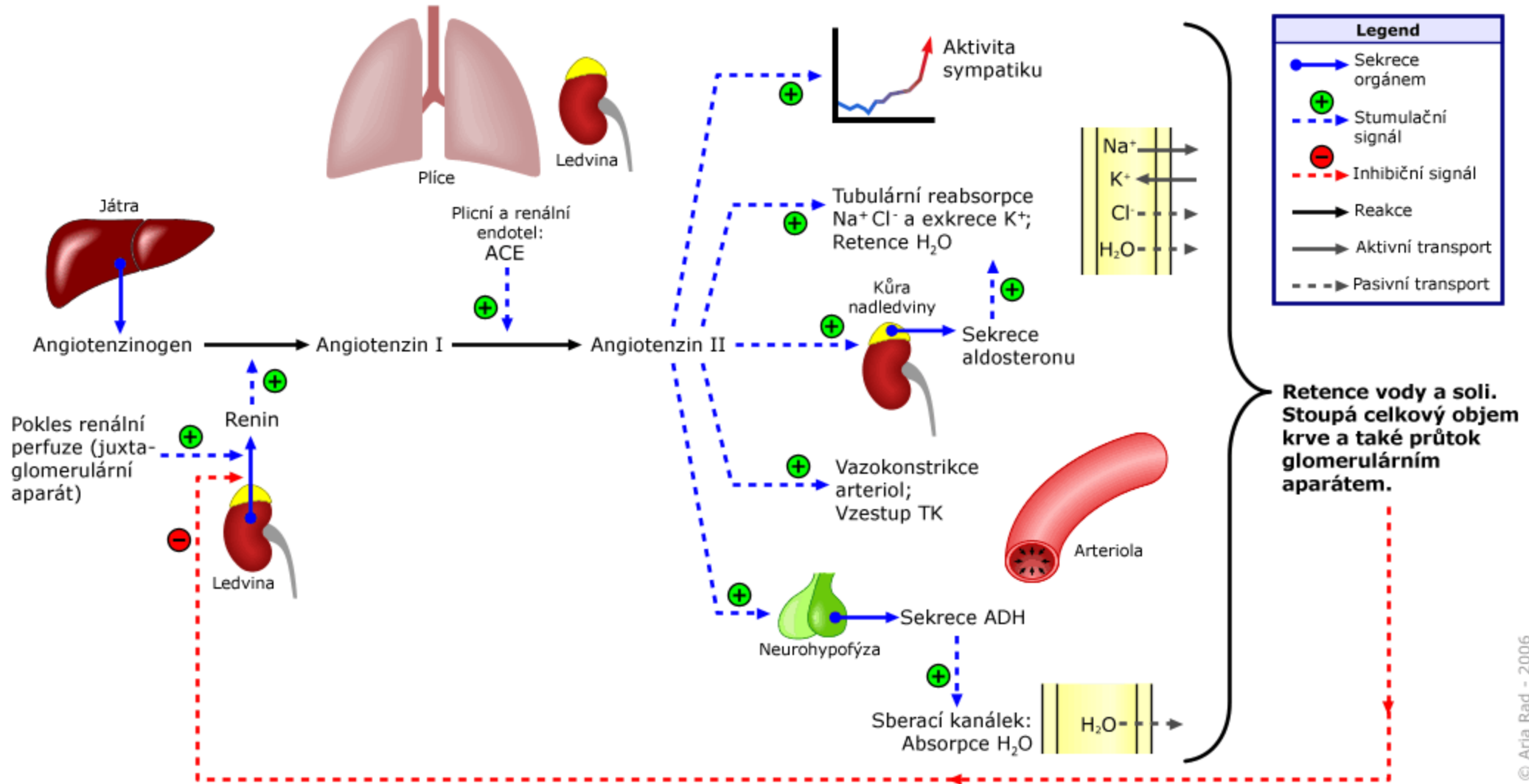

Plasma ion composition

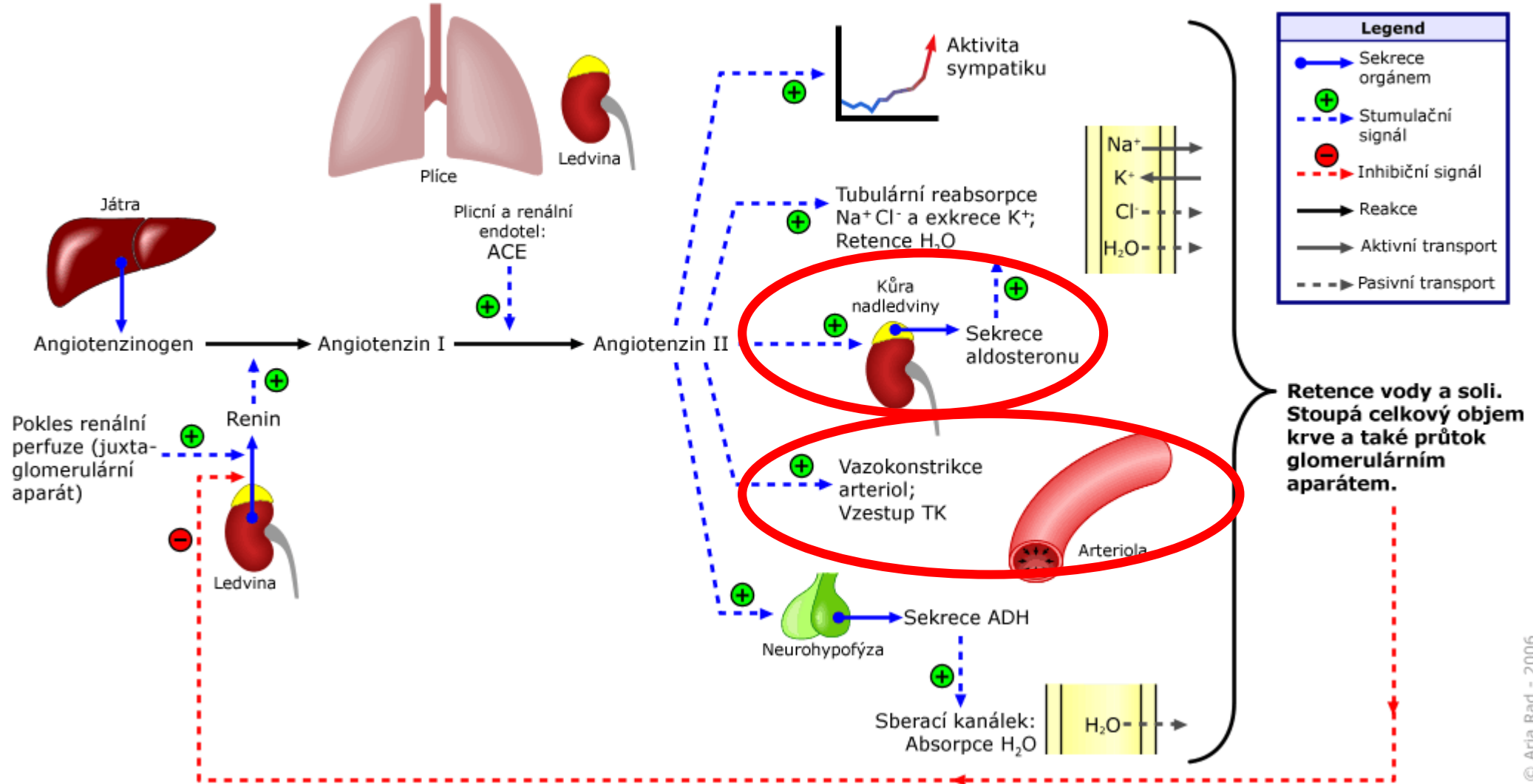
Hypothalamus

System renin-angiotenzin-aldosteron

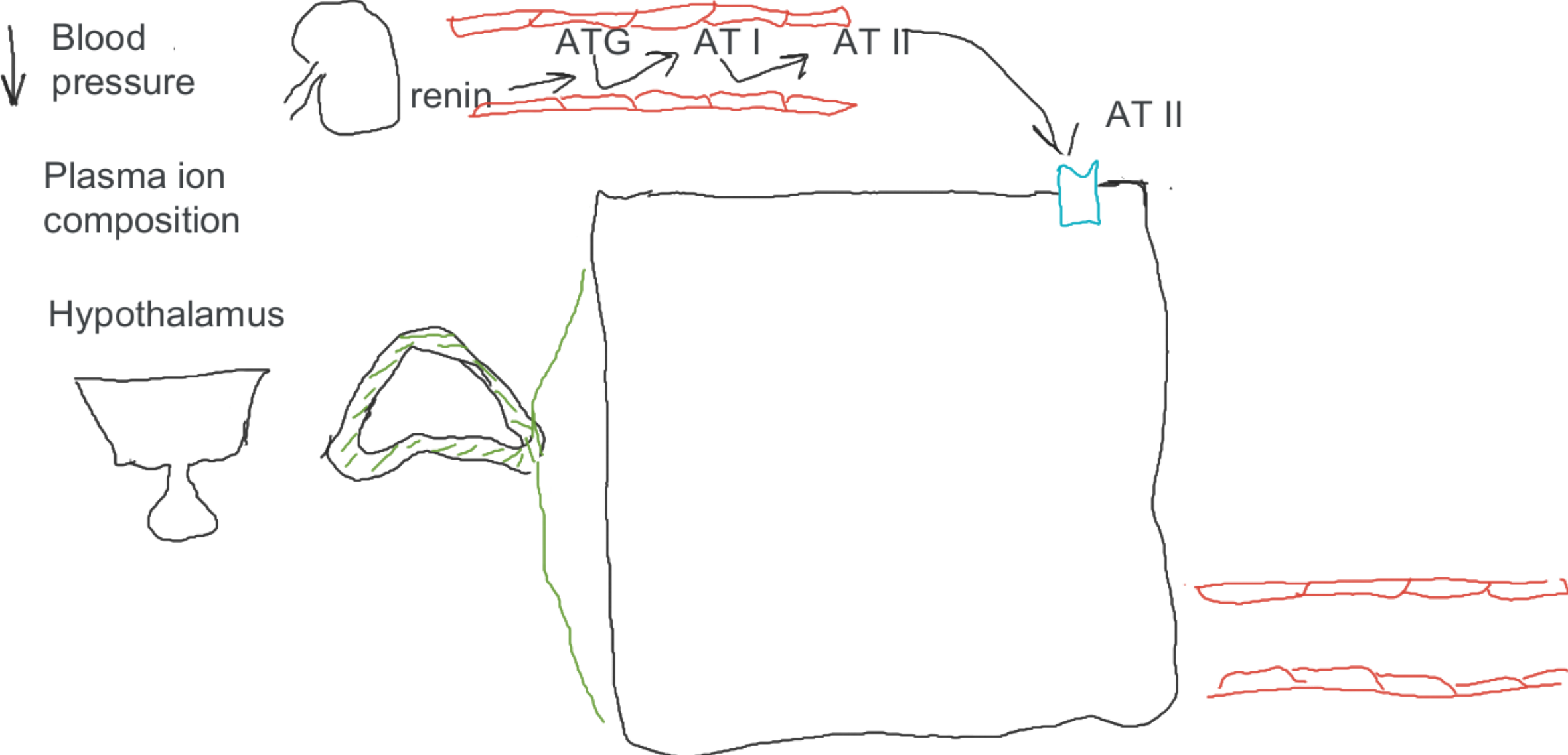

System renin-angiotenzin-aldosteron

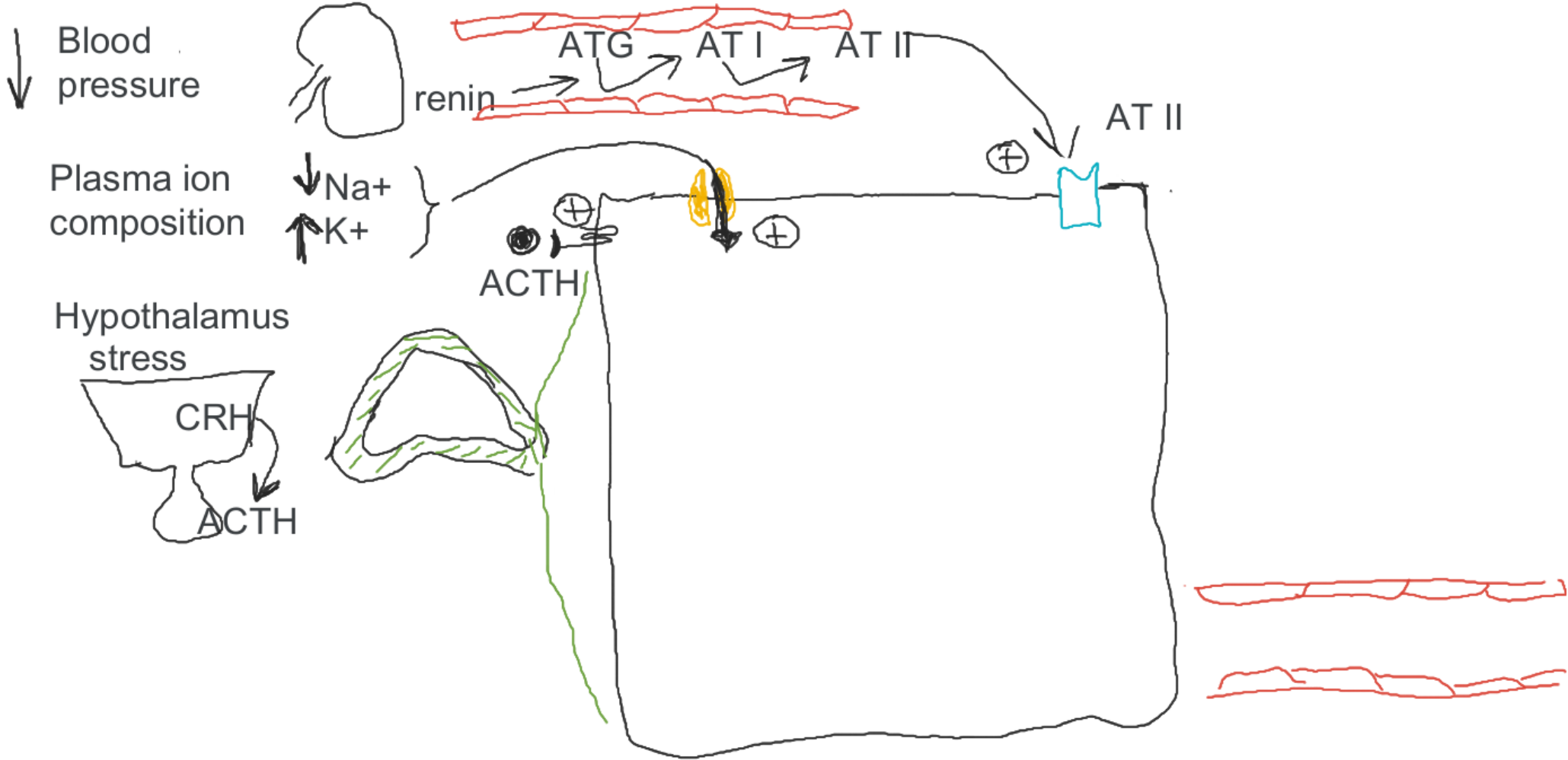

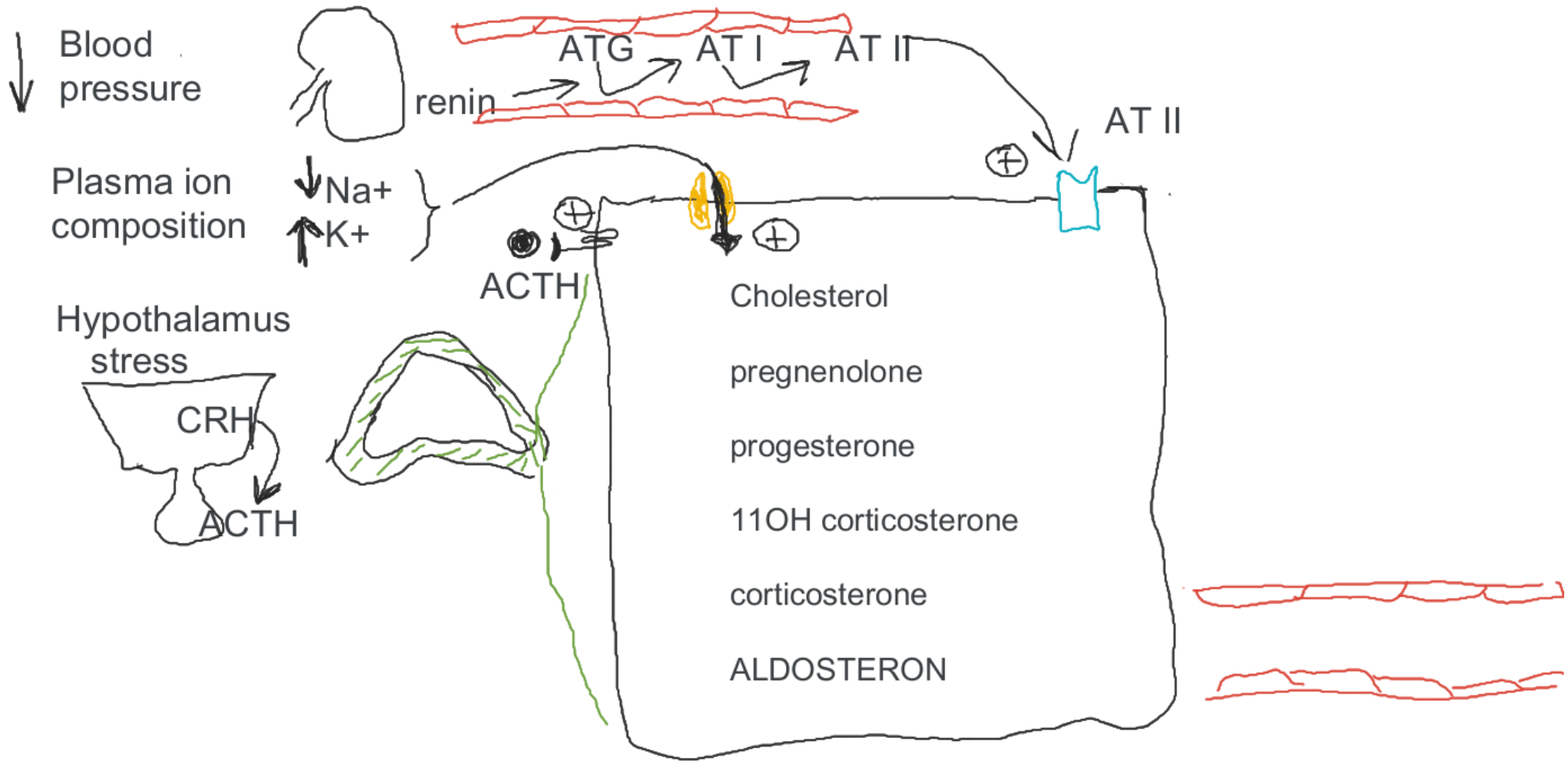
Aldosteron - Sekrece

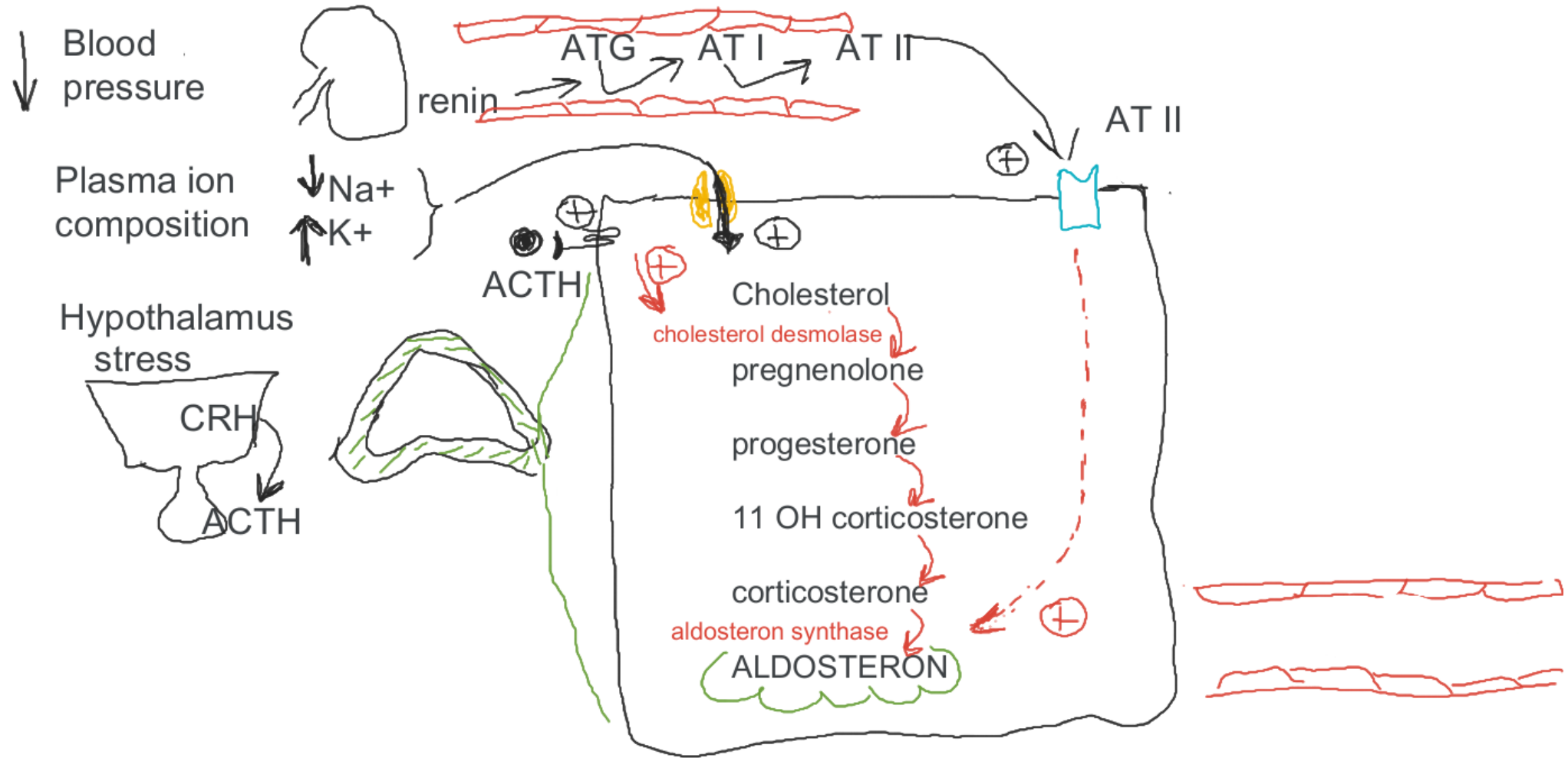
Aldosteron - Sekrece

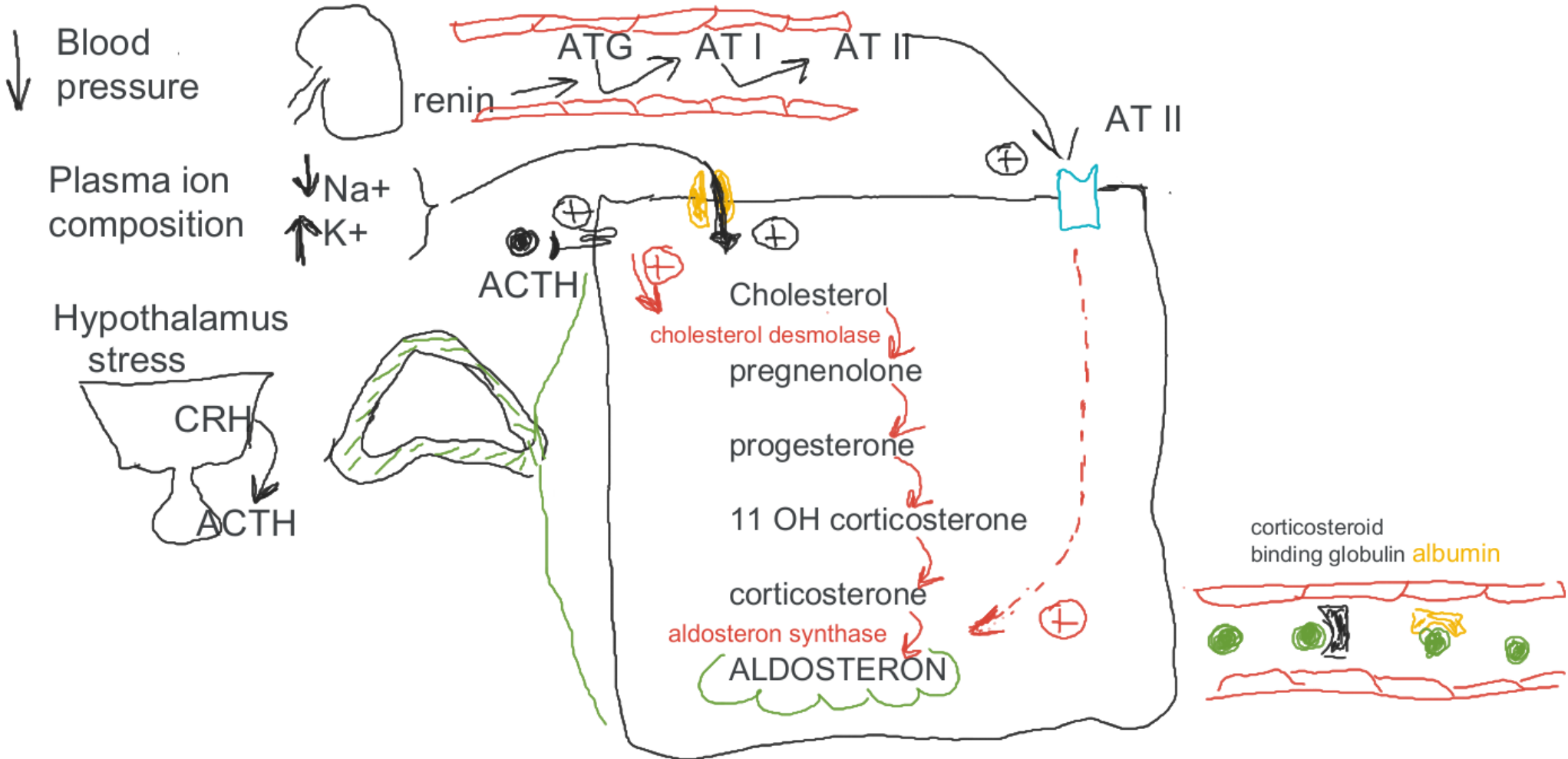
Aldosteron - Sekrece

Aldosteron - Sekrece

Aldosteron - Sekrece

Aldosteron - Účinky

EFFECT OF ALDOSTERON

Aldosteron - Účinky

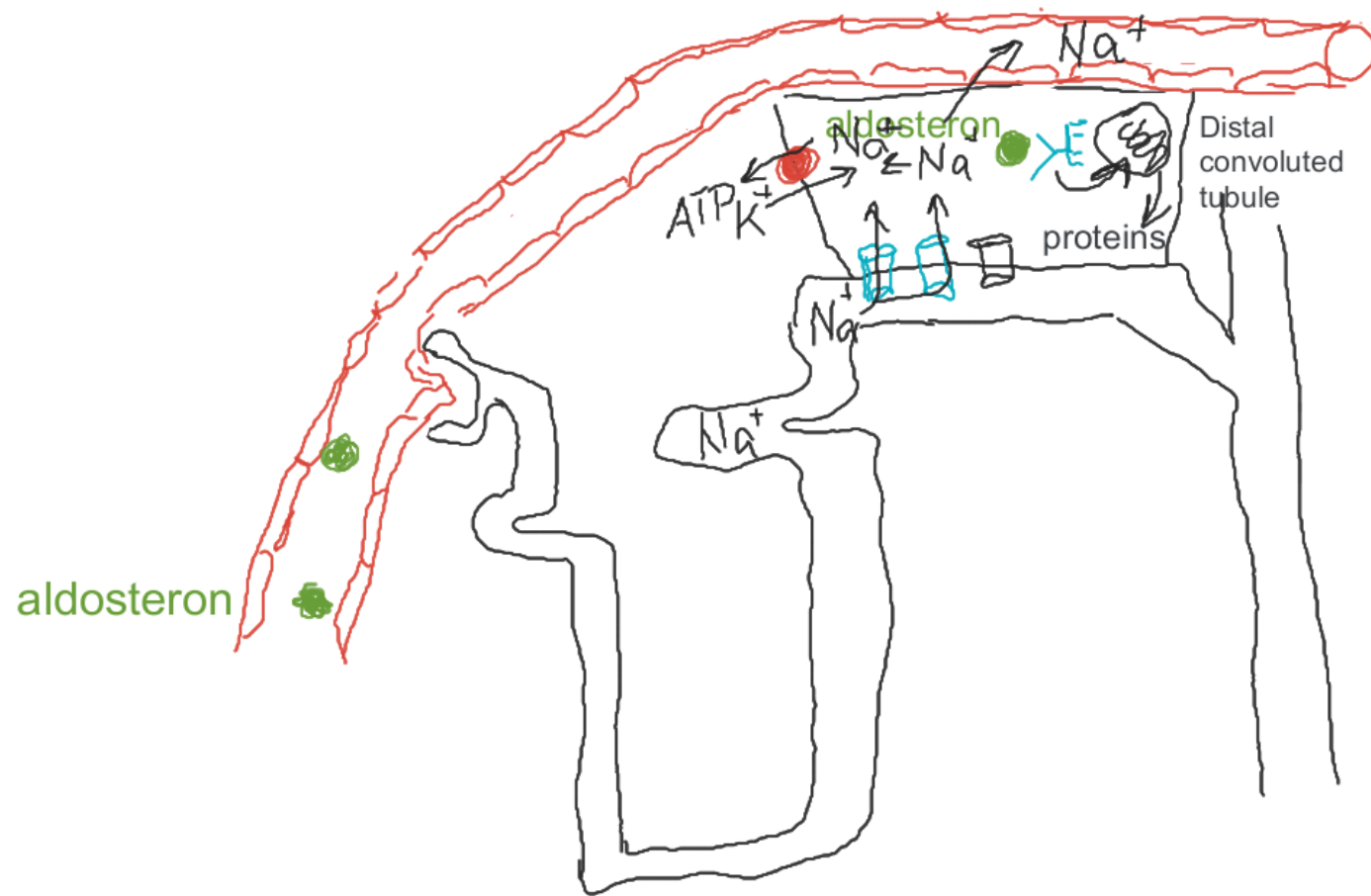
Hlavní buňky v
distálním tubulu a
sběracím kanálku

Aldosteron - Účinky

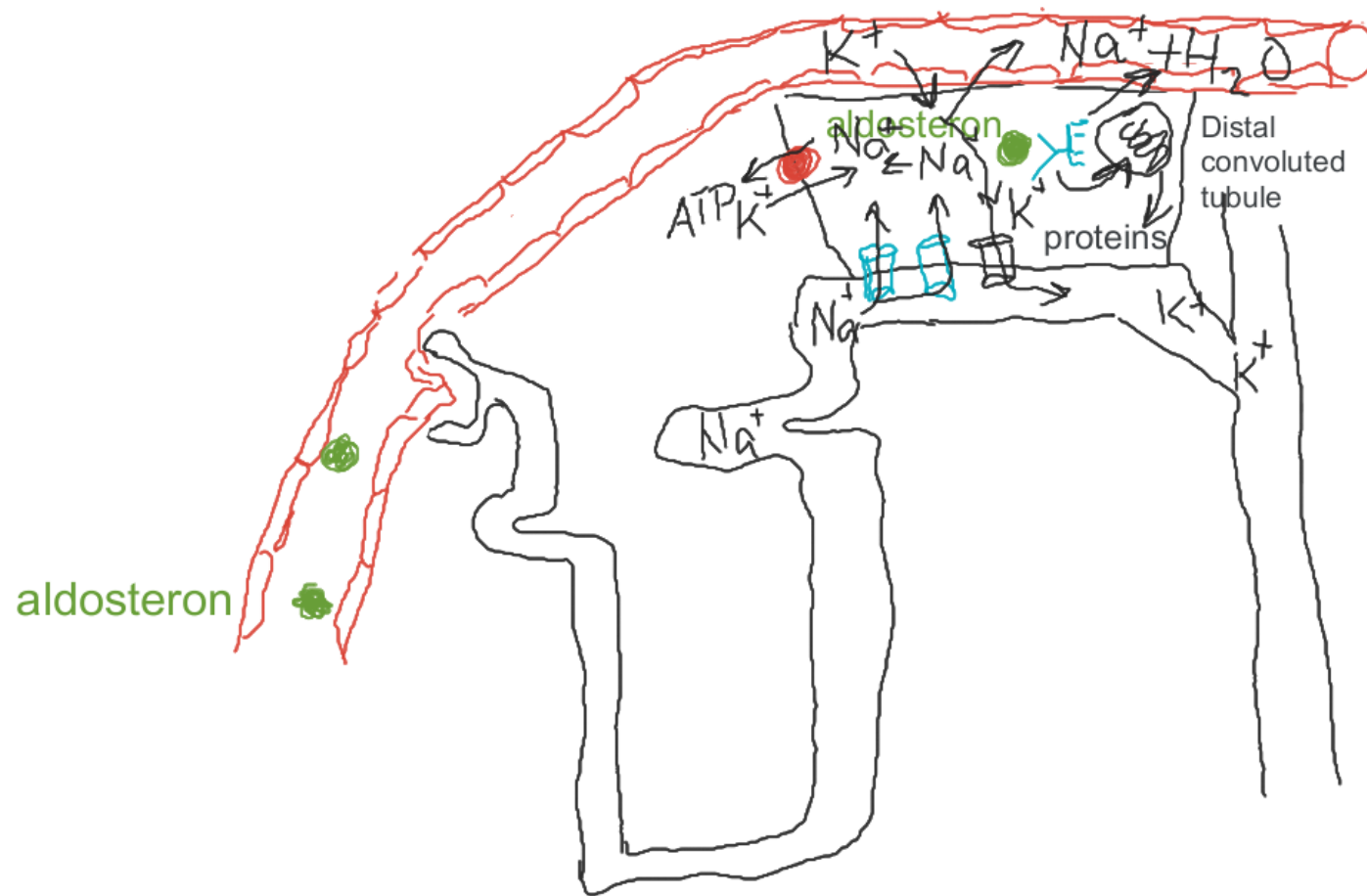

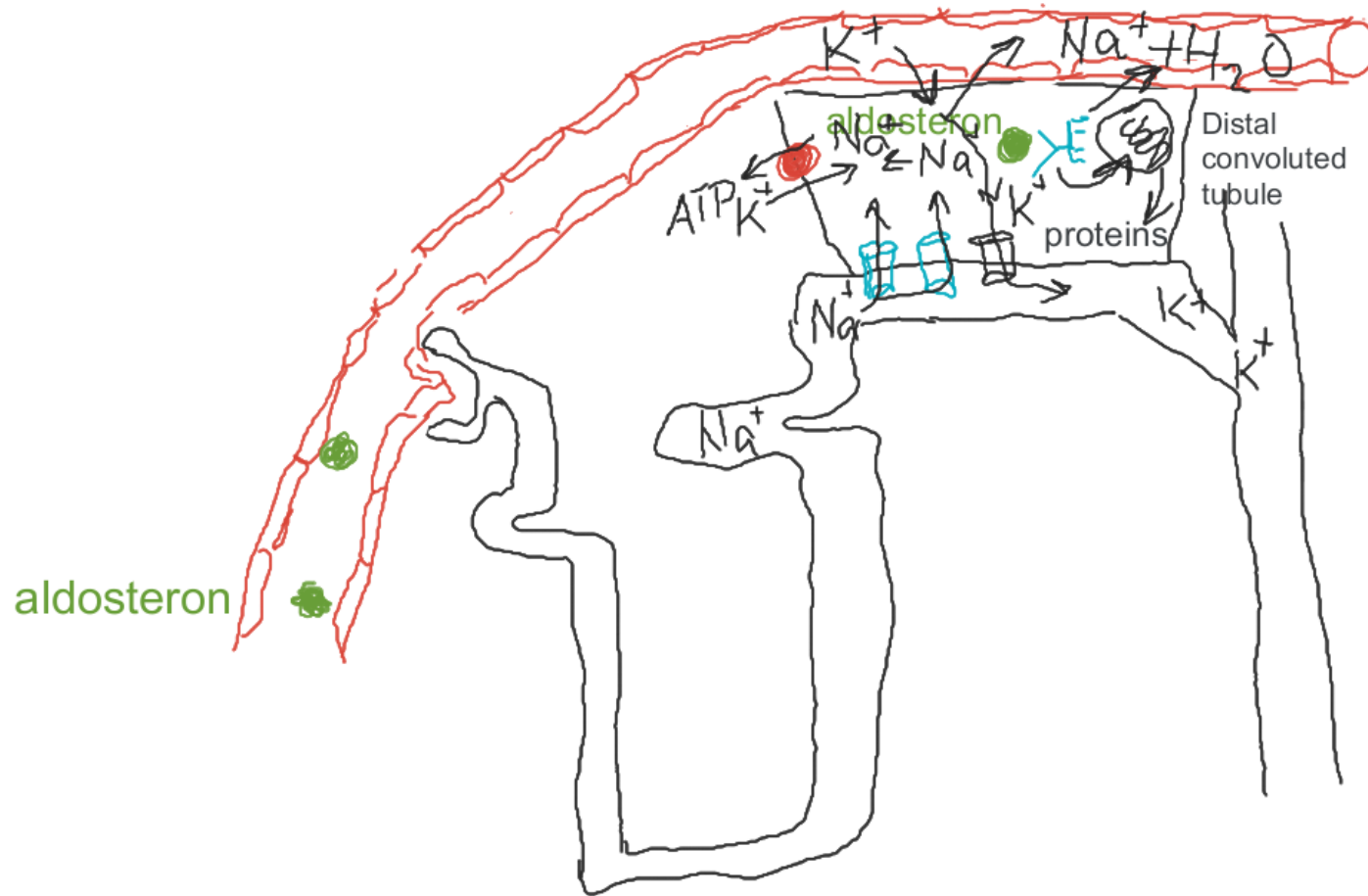
Aldosteron - Účinky

Aldosteron - Účinky

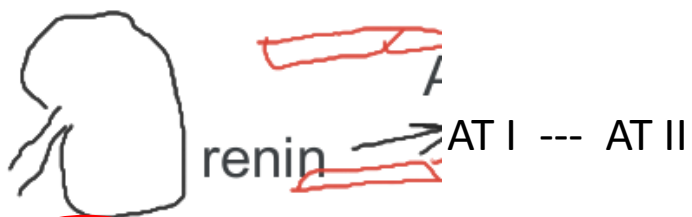

Aldosteron - Účinky

- Na⁺ reabsorption
- water reabsorption
- higher blood volume
- higher blood pressure
- K⁺ excretion

↓ Blood pressure

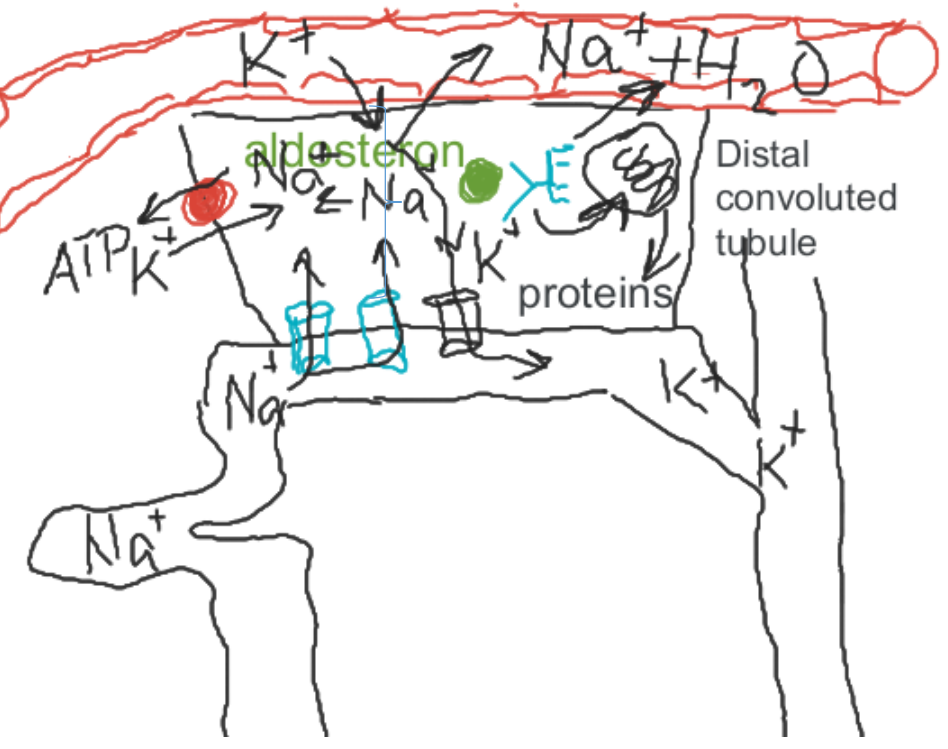
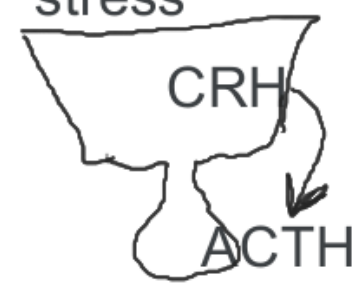

Plasma ion composition

↓ Na+
↑ K+

aldosterone

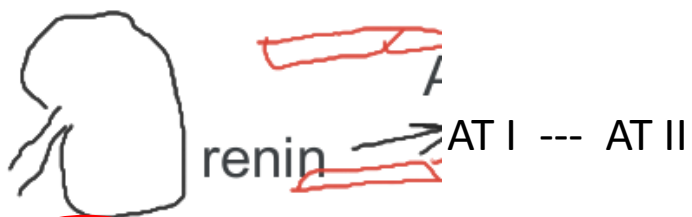
Hypothalamus stress

Na+ reabsorption
water reabsorption
higher blood volume
higher blood pressure
K+ excretion

↓
Blood pressure
Plasma Na+
Plasma K+

↓ Blood pressure

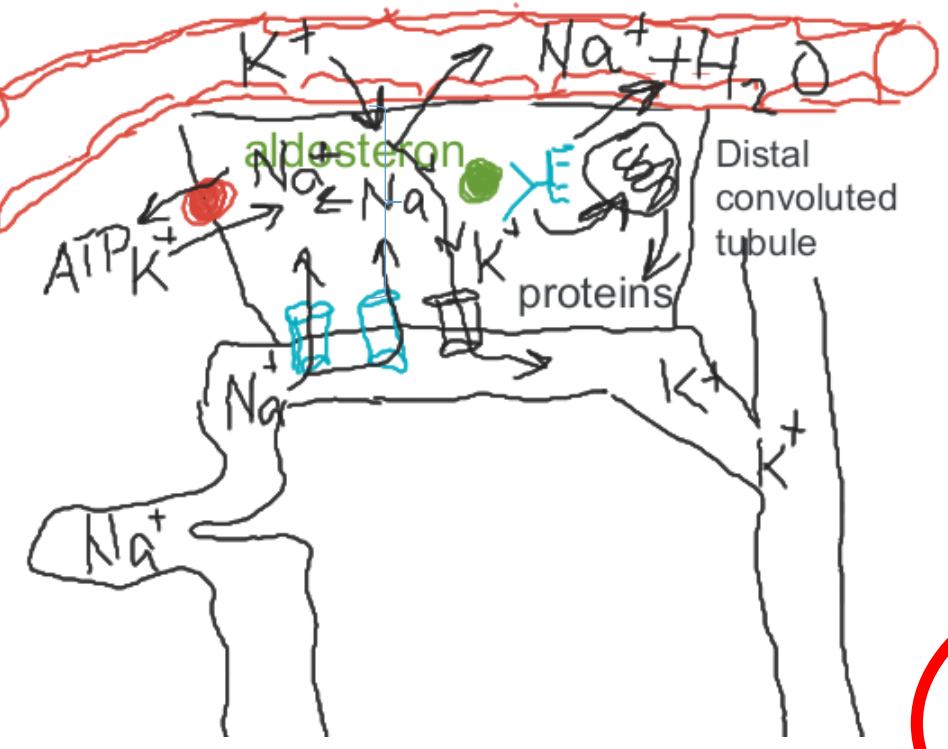

Plasma ion composition

↓ Na+
↑ K+

aldosterone

Hypothalamus stress

Na+ reabsorption
water reabsorption
higher blood volume
higher blood pressure
K+ excretion

↓
Blood pressure
Plasma Na+
Plasma K+

Aldosteron – Acidobazická rovnováha

EFFECT OF ALDOSTERON

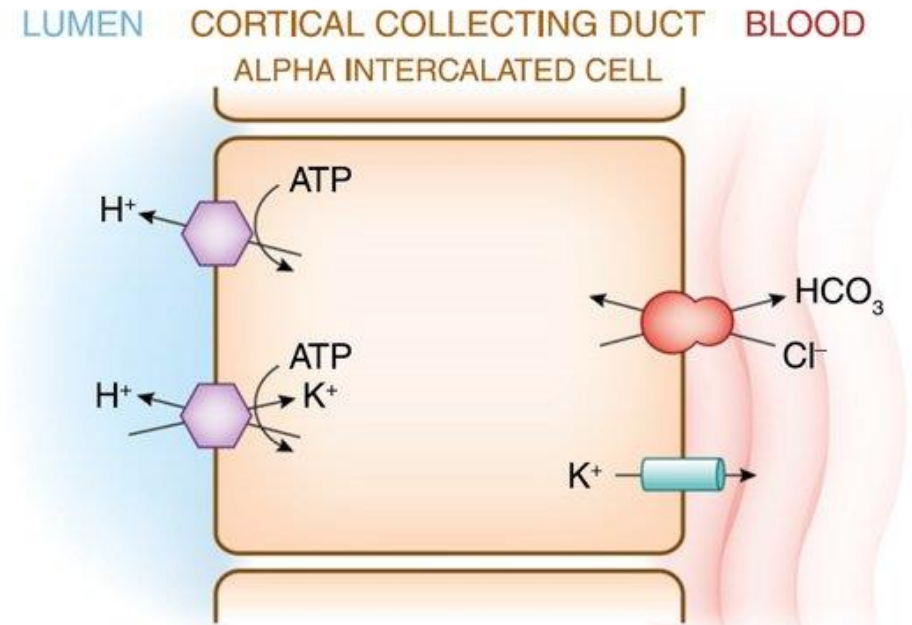

Aldosteron – Acidobazická rovnováha

EFFECT OF ALDOSTERON

Aldosteron stimuluje sekreci H^+ prostřednictvím H^+ /ATPázy v interkalárních buňkách kortikálních sběracích kanálků

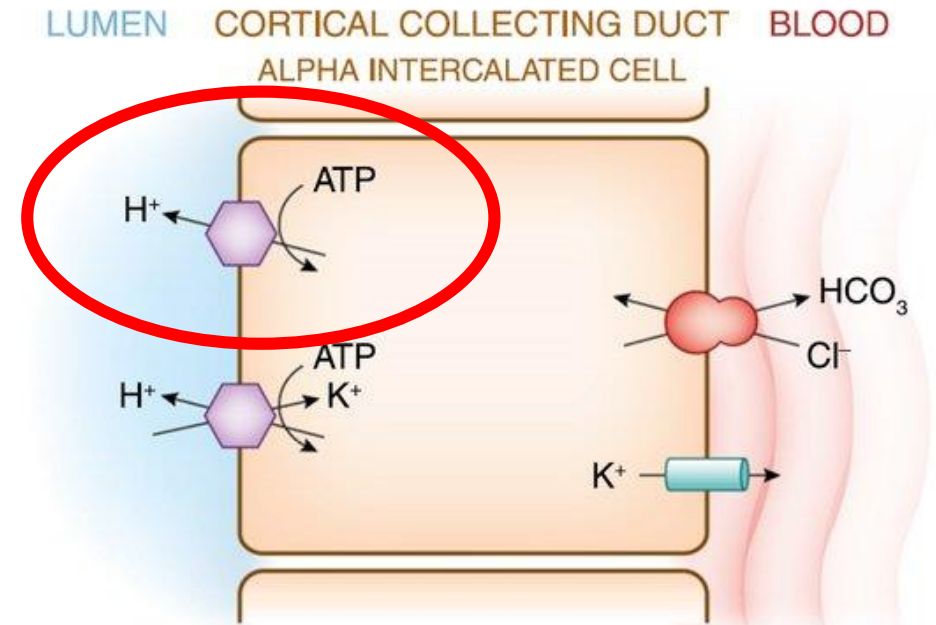

Aldosteron – Acidobazická rovnováha

EFFECT OF ALDOSTERON

Aldosteron stimuluje sekreci H^+ prostřednictvím H^+ /ATPázy v interkalárních buňkách kortikálních sběracích kanálků

Aldosteron - Účinky

Nezbytné pro život

Actions of Mineralocorticoids

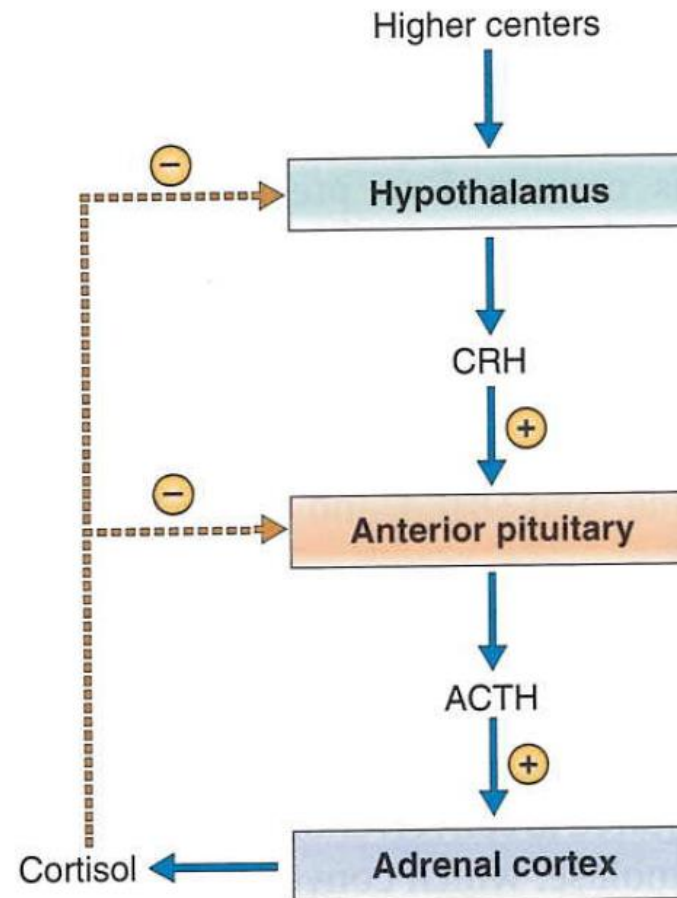
Increase Na^+ reabsorption

Increase K^+ secretion

Increase H^+ secretion

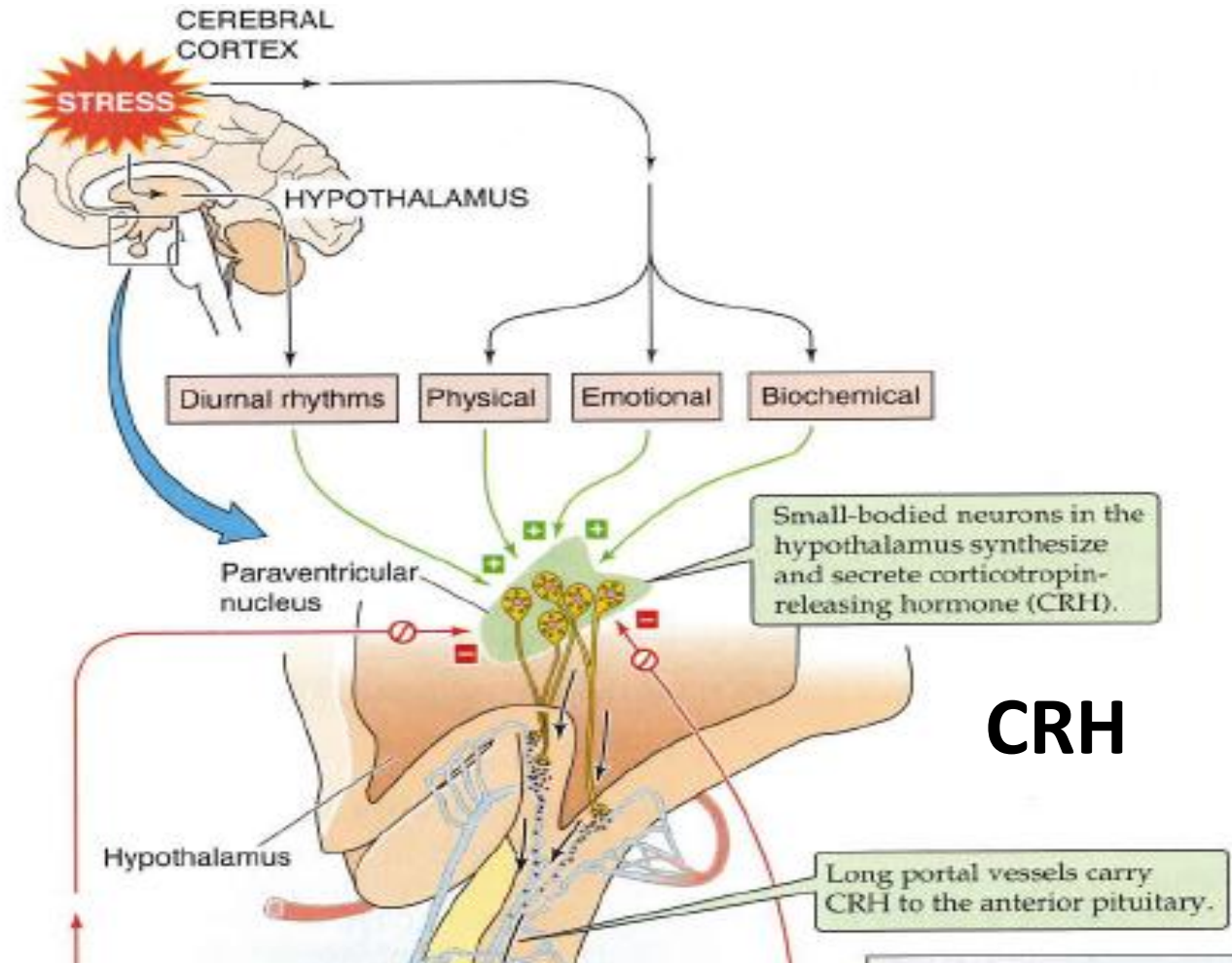
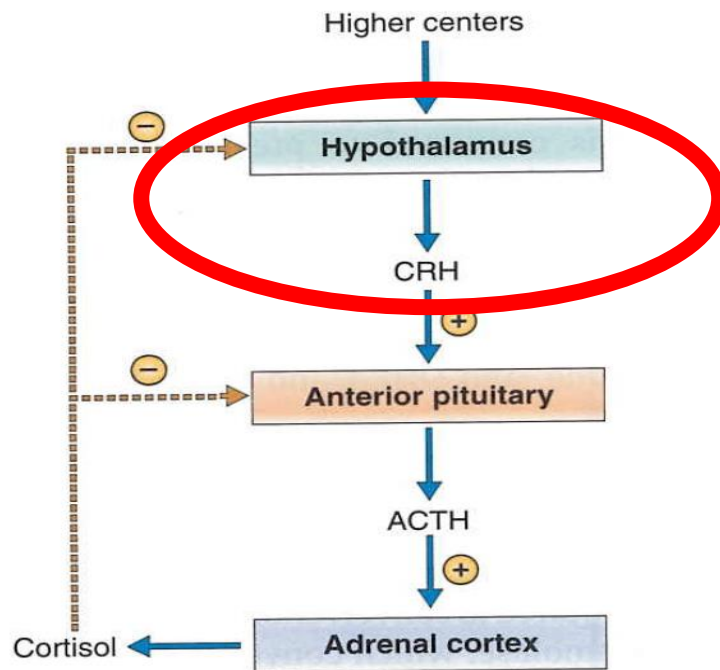
Glukokortikoidy – Regulace

hypothalamo-hypofýzo-adrenální osa

Glukokortikoidy – Regulace

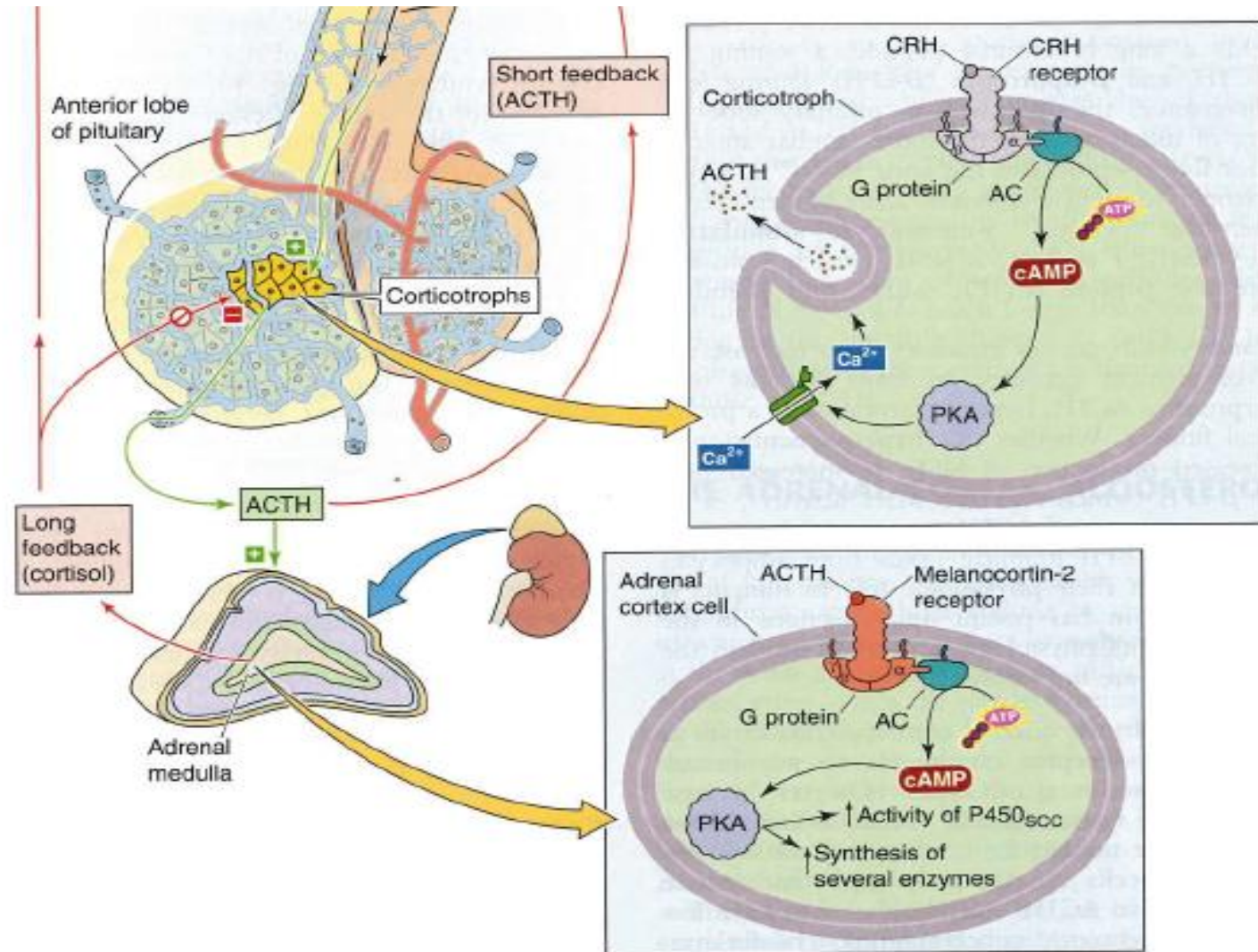
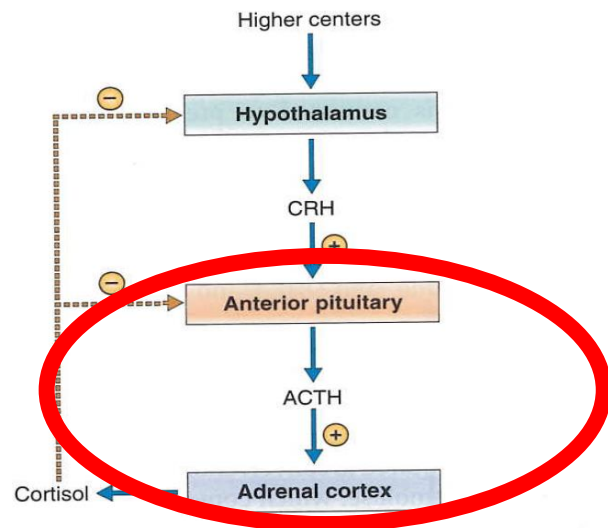
Osa hypothalamus –
hypofýza - nadledviny

Boron, Boulpaep: Medical Physiology, 2003

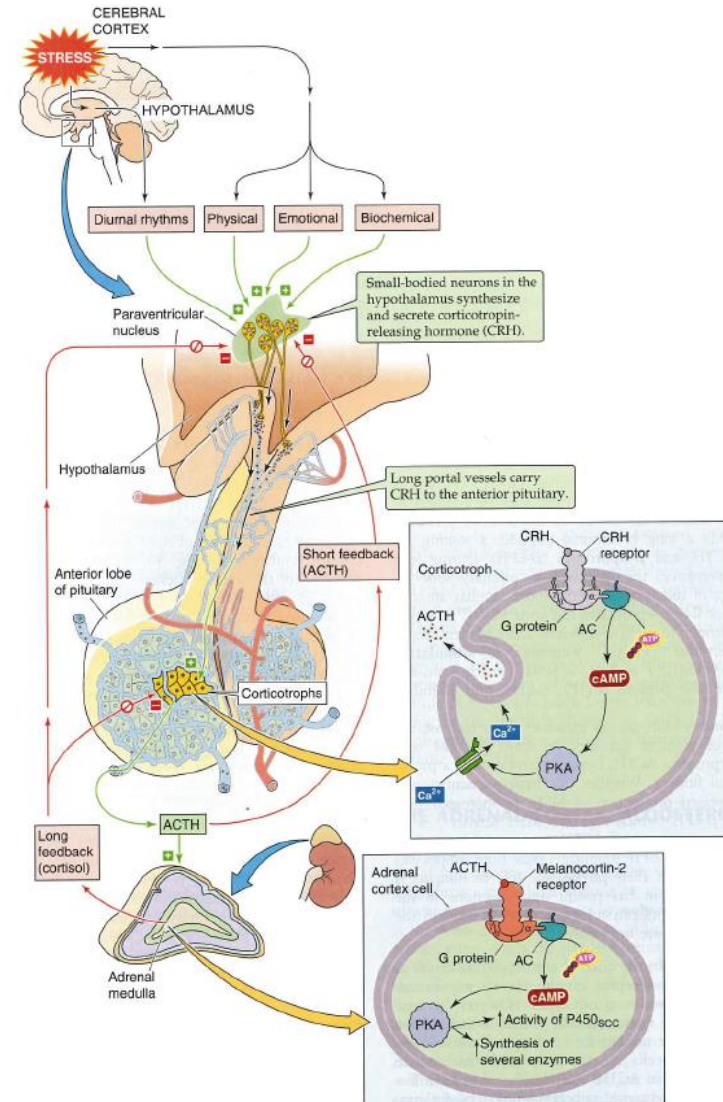
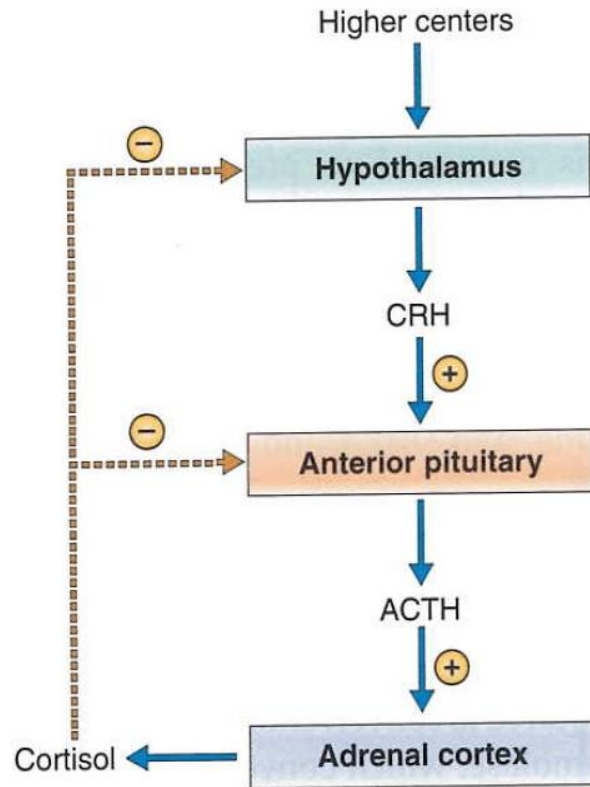
Glukokortikoidy – Regulace

Osa hypothalamus –
hypofýza - nadledviny

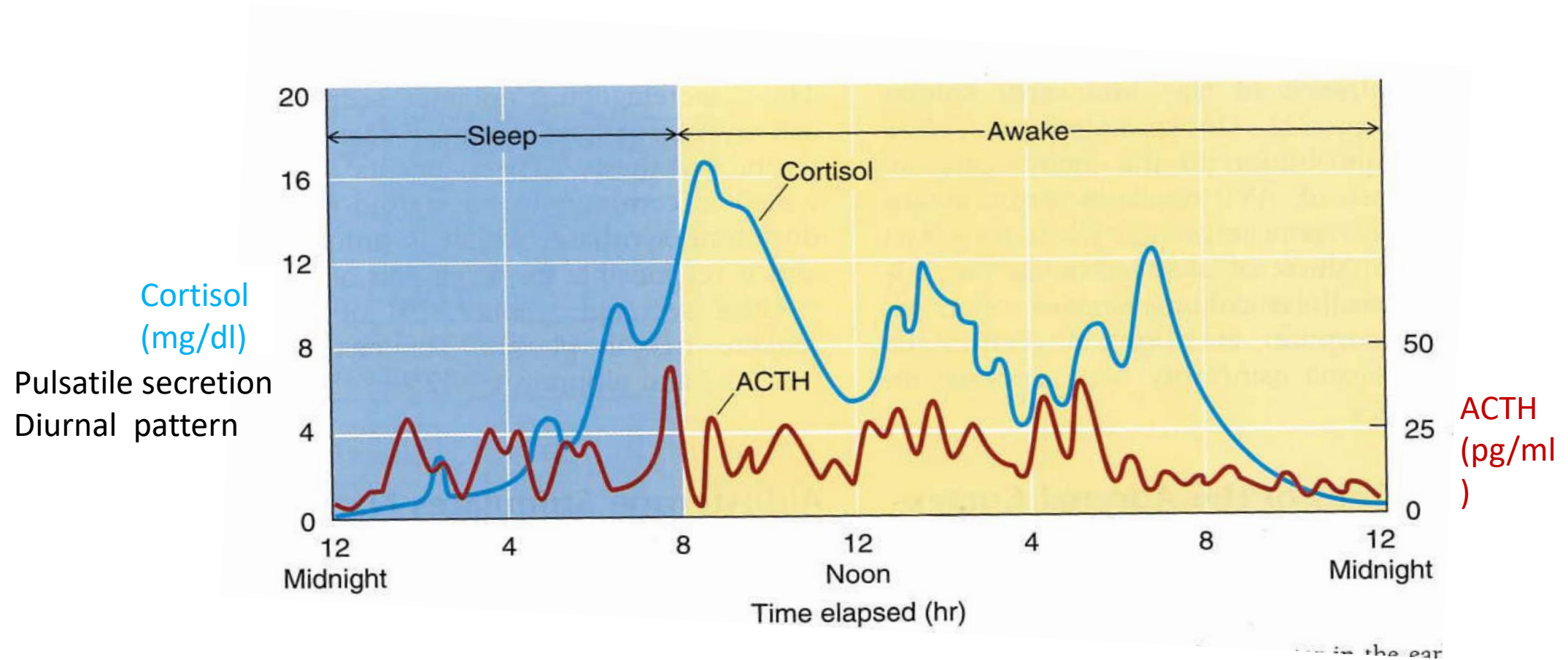

Glukokortikoidy – Regulace

Negativní zpětná vazba

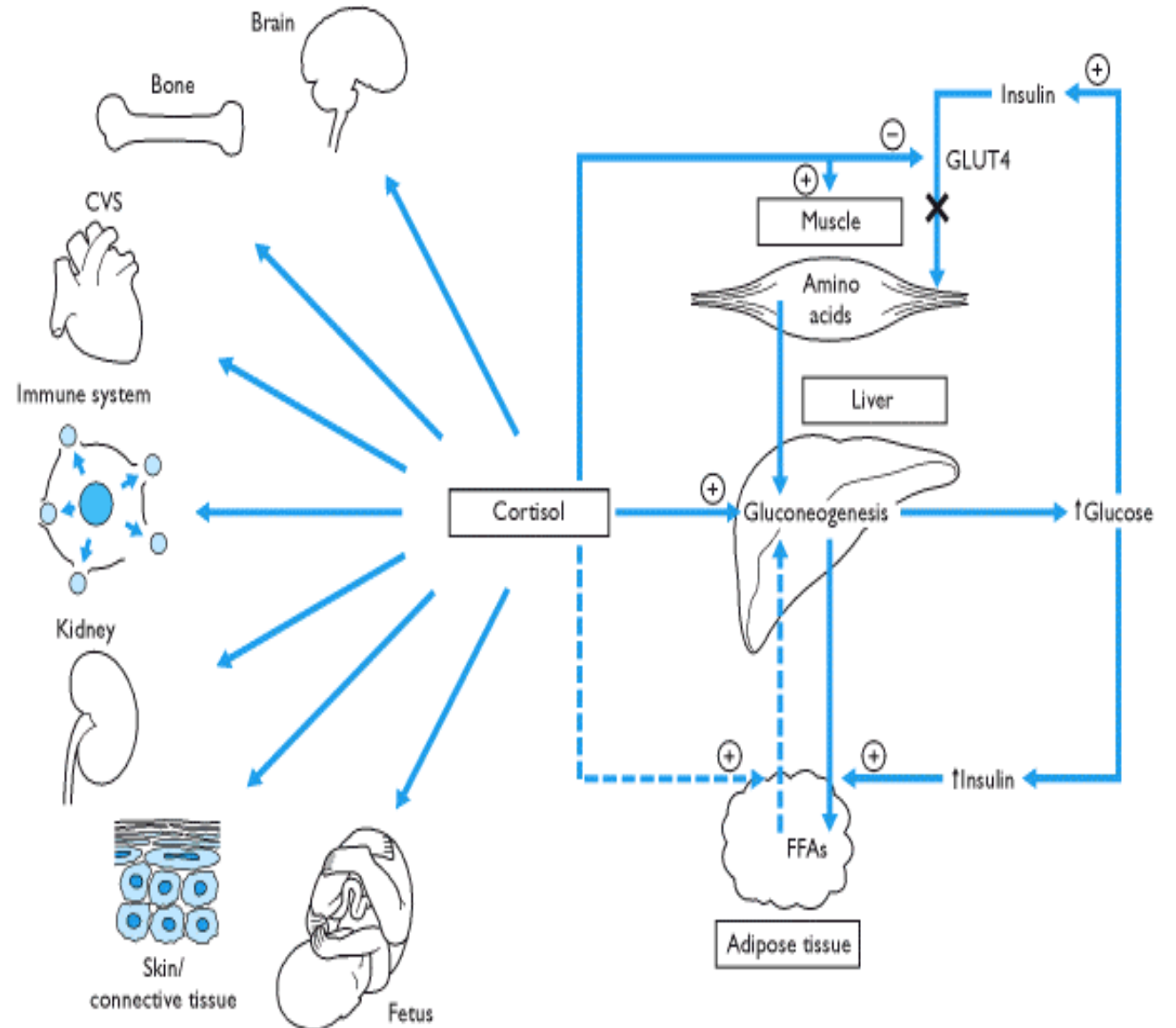

Glukokortikoidy – Cirkadiální rytmus

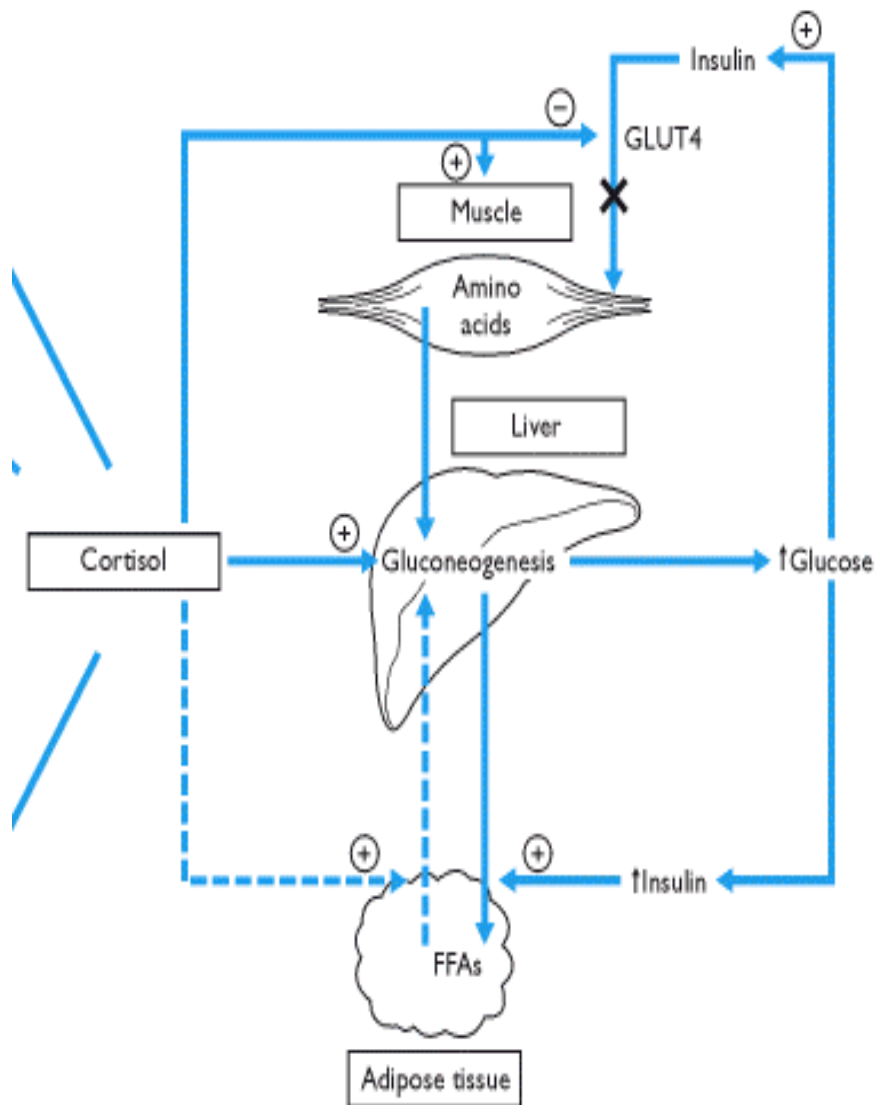

Glukokortikoidy – Účinky

Rozmanité účinky
glukokortikoidů

Glukokortikoidy – Účinky

Zvýšení glykémie

Celkový účinek – zvýšení koncentrace glukózy v krvi.

Sval – proteokatabolismus - AA

Tuková tkáň – lipolýza – glycerol (FFA)

Játra – glukoneogeneze

Kortizol – snižuje senzitivitu k inzulínu

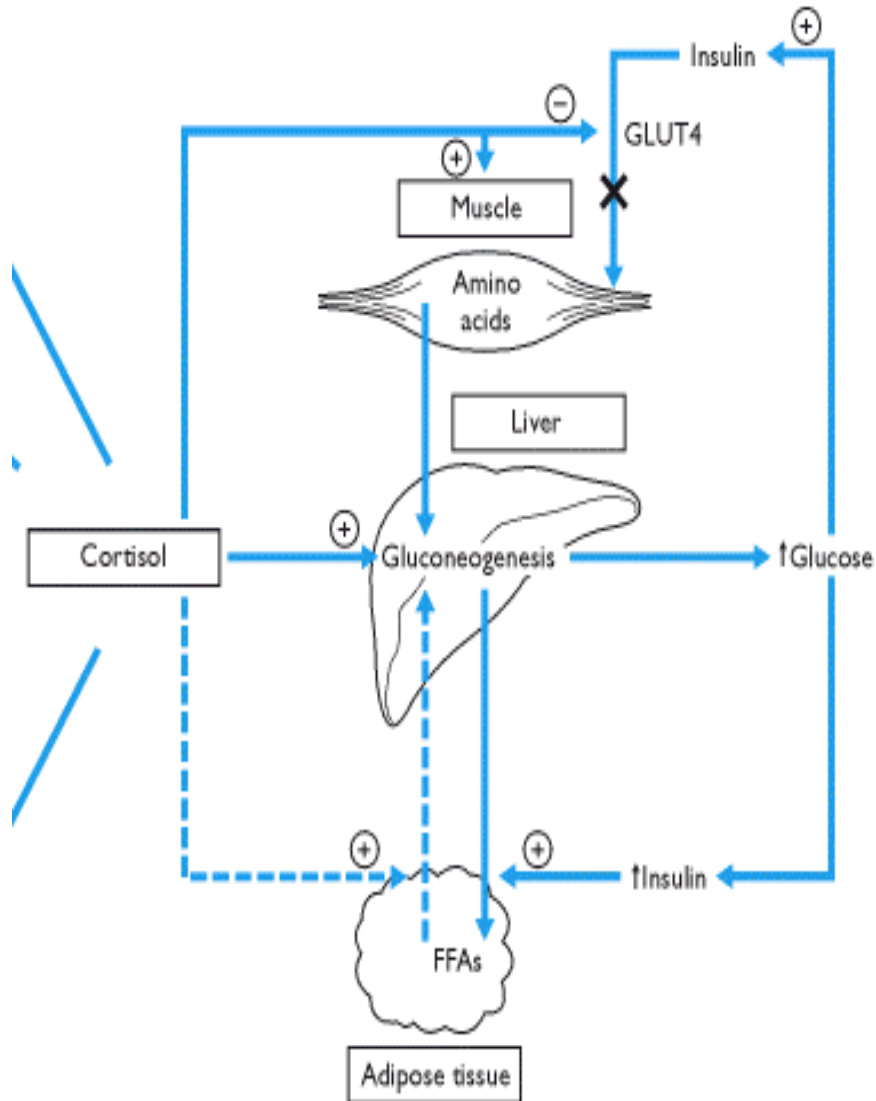
PŘEŽITÍ BĚHEM HLADOVĚNÍ

HYPOKORTISOLIZMUS (Addison disease) –

HYPER (Cushing syndrome) -

Glukokortikoidy – Účinky

Zvýšení glykémie

Celkový účinek – zvýšení koncentrace glukózy v krvi.

Sval – proteokatabolismus - AA

Tuková tkáň – lipolýza – glycerol (FFA)

Játra – glukoneogeneze

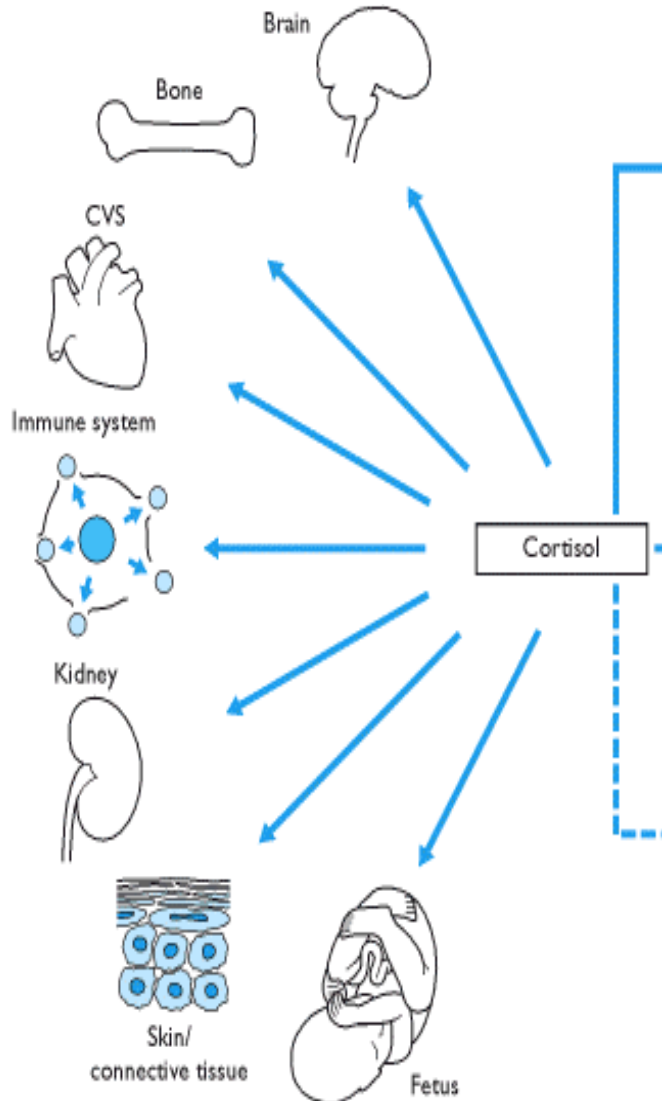
Kortizol – snižuje senzitivitu k inzulínu

PŘEŽITÍ BĚHEM HLADOVĚNÍ

HYPOKORTISOLIZMUS (Addison disease) – HYPOGLYKÉMIE

HYPER (Cushing syndrome) - HYPERGLYKÉMIE

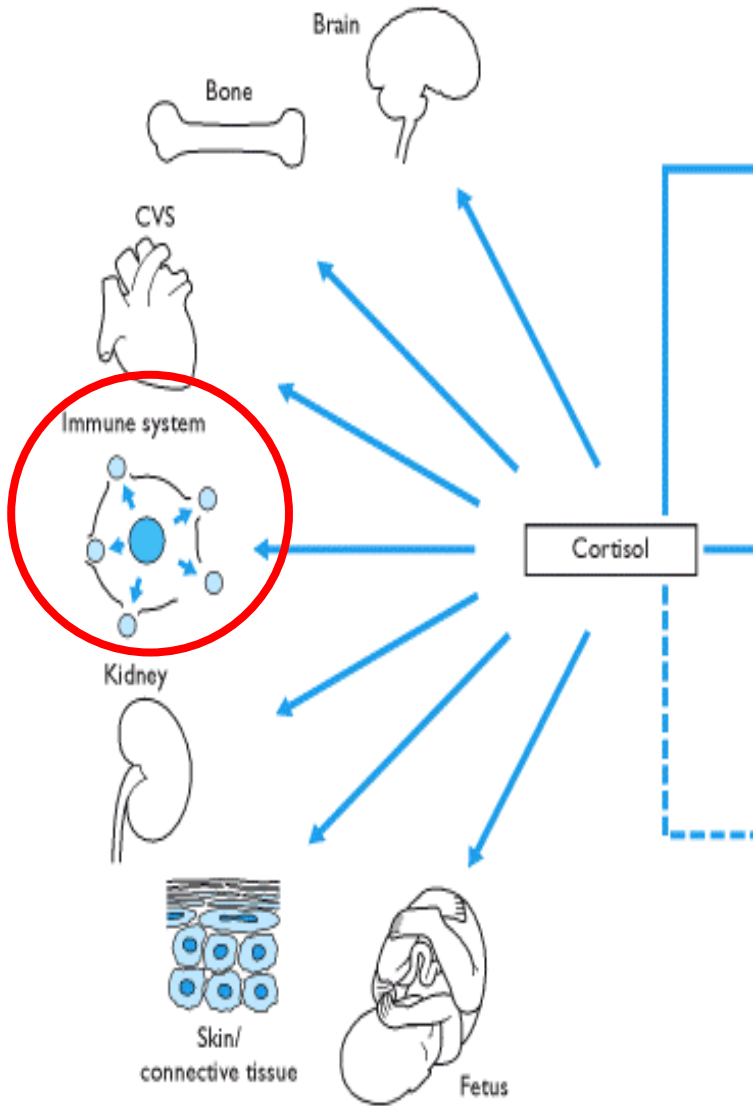
Glukokortikoidy – Účinky

- **Protizánětlivý účinek**

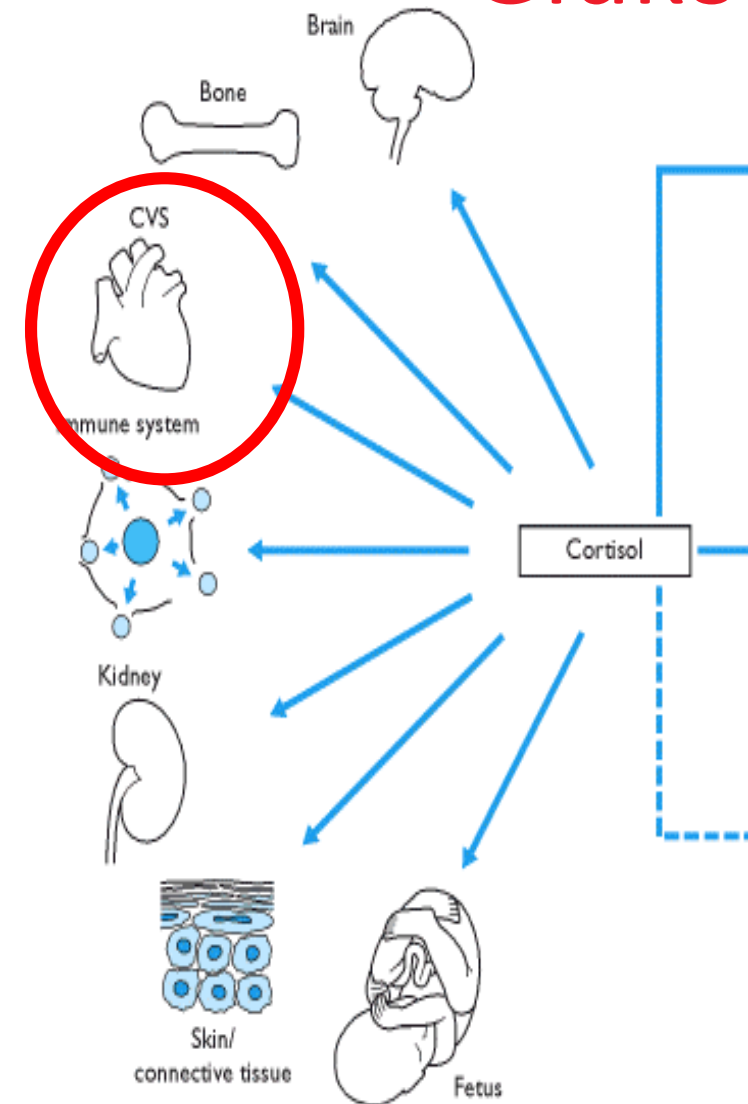
- Syntéza lipokortinu – inhibuje syntézu prostaglandinů a leukotrienů
- Inhibice produkce IL2
- Inhibice uvolnění histaminu, serotoninu ze žírných buněk a destiček

Glukokortikoidy – Účinky

- **Suprese imunitní odpovědi**
- Glukokortikoidy snižují počet cirkulujících T lymfocytů a následně i aktivaci (nábor) B lymfocytů
- G. Ovlivňují počet a funkci cirkulujících neutrofilů, eozinofilů a fibroblastů.
- Výsledkem je utlumení jak buněčné tak protilátkové imunity.

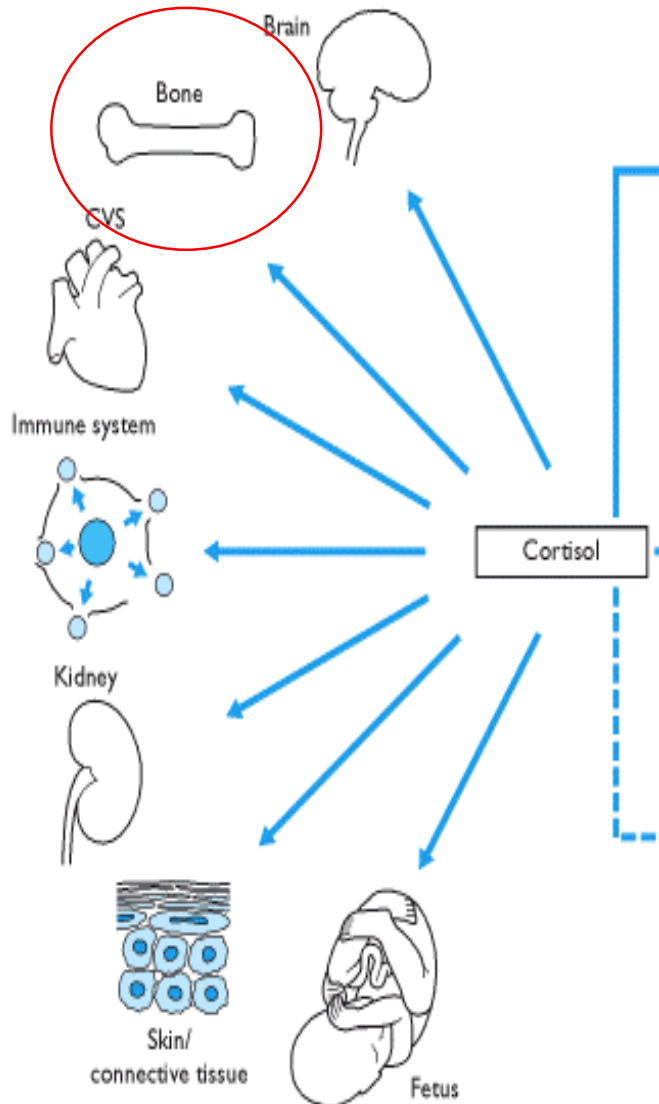
Glukokortikoidy – Účinky

Potencuje účinek katecholaminů v kardiovaskulárním systému

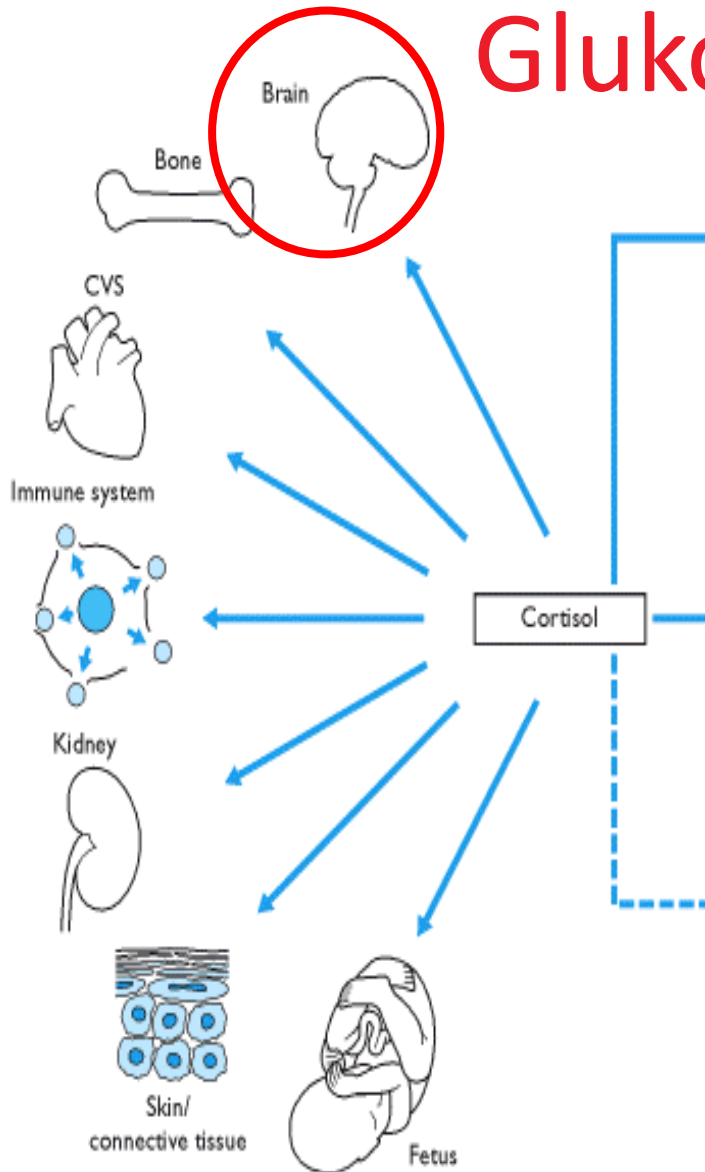
- V kardiovaskulárním systému je nezbytný pro udržení normálního krevního tlaku – zvyšuje citlivost arteriol na katecholaminy a angiotensin II.

Glukokortikoidy – Účinky

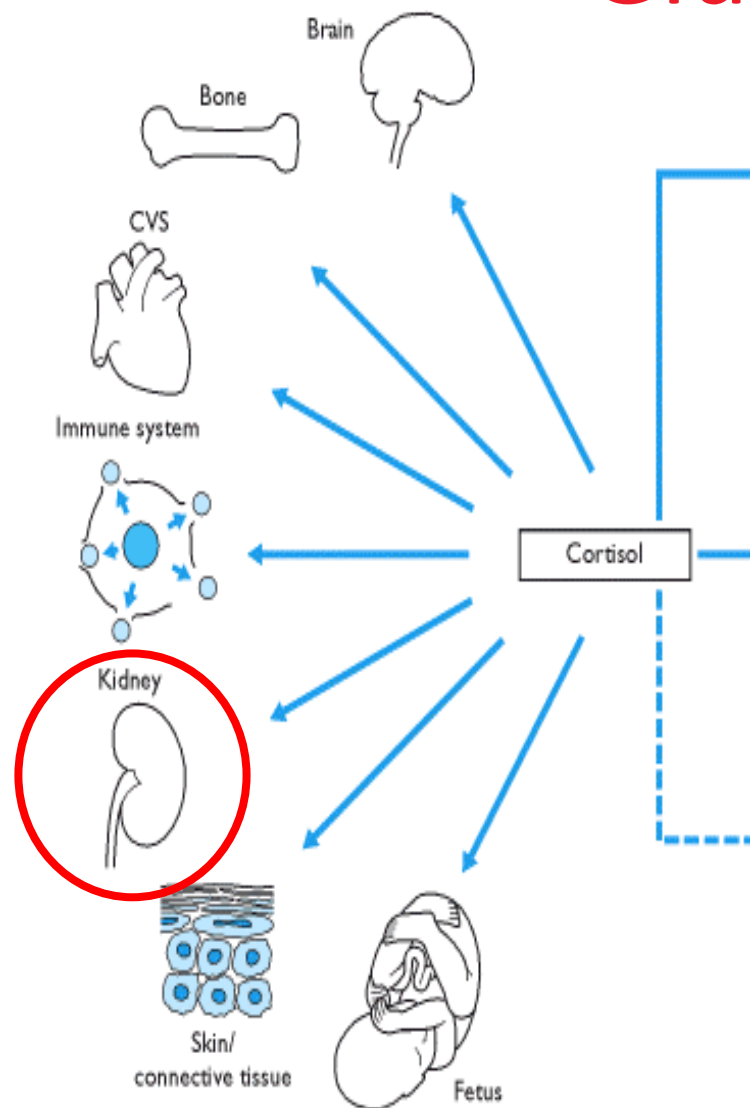
- **Inhibice tvorby kostí**
- Kortizol snižuje funkci osteoblastů a snižuje tvorbu nové kosti; snížení syntézy kolagenu typu I.
- Kromě toho glukokortikoidy snižují absorpci vápníku ve střevě, čímž nepříznivě ovlivňují rovnováhu vápníku.

Glukokortikoidy – Účinky

- V CNS může kortizol změnit excitabilitu neuronů, vyvolat smrt neuronů (zejména v hippocampu) a může ovlivnit náladu a chování jednotlivců.
- **Deprese** může být následkem terapie glukokortikoidy.

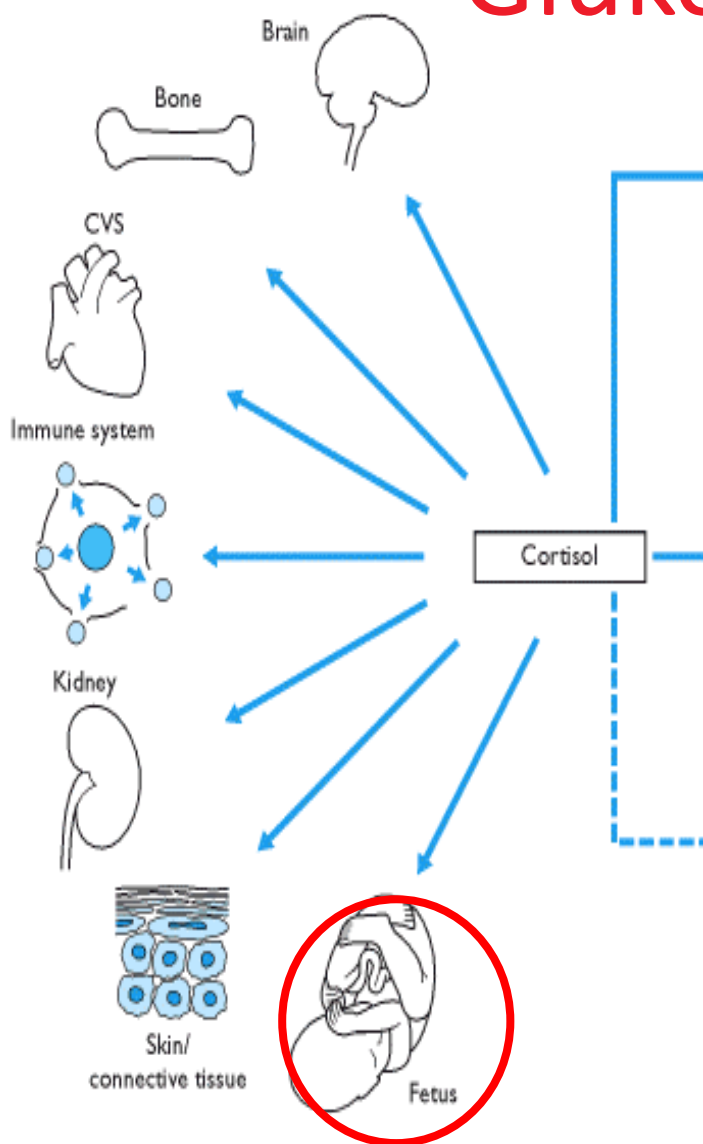
Glukokortikoidy – Účinky

Zvýšení glomerulární filtrace

- **V ledvinách** kortizol zvyšuje rychlost glomerulární filtrace zvýšením glomerulárního průtoku krve
- V přebytku má kortizol v ledvinách **účinky podobné aldosteronu**, což způsobuje zadržování soli a vody.

Glukokortikoidy – Účinky

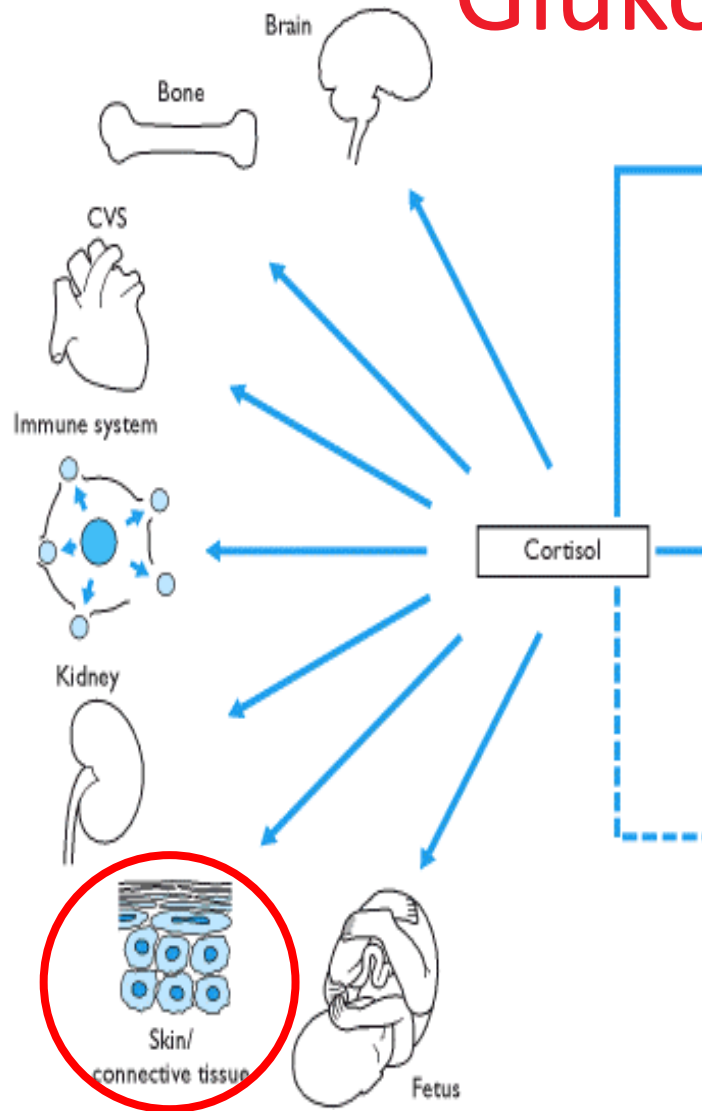

Maturace fétu

- Kortizol také usnadňuje **fetální zrání** centrálního nervového systému, sítnice, kůže, gastrointestinálního traktu a plic.
- Je zvláště důležitý **při syntéze alveolárního surfaktantu**, ke které dochází během posledních týdnů těhotenství.

Glukokortikoidy – Účinky

- Kůže, pojivová tkáň - katabolismus

total oral or intravenous administration

Glukokortikoidy v terapii

Pokud jsou kortikosteroidy předepsány v určitých dávkách, pomáhají snížit zánět. To může zmírnit příznaky zánětlivých stavů, jako je artritida, astma a kožní vyrážky. revmatoidní artritida, zánětlivé onemocnění střev (IBD, alergie a mnoho dalších stavů).

Kortikosteroidy také potlačují imunitní systém. To může pomoci kontrolovat stavy, ve kterých imunitní systém omylem napadá své vlastní tkáně. Používají se také k prevenci odmítnutí orgánu u příjemců transplantátu.

Glukokortikoidy v terapii

Endokrinologie – substituční terapie

Dýchací systém – astma – inhalace

Terapie nádorových onemocnění – immunosupprese – lympholytický účinek, inhibice proliferace

Pohybový aparát – reumatologie

Ophthalmologie – oční kapky

ORL – nosní kapky – alergická rýma

Dermatologie – lokální steroidy

Imunitní systém - immunosupresiva

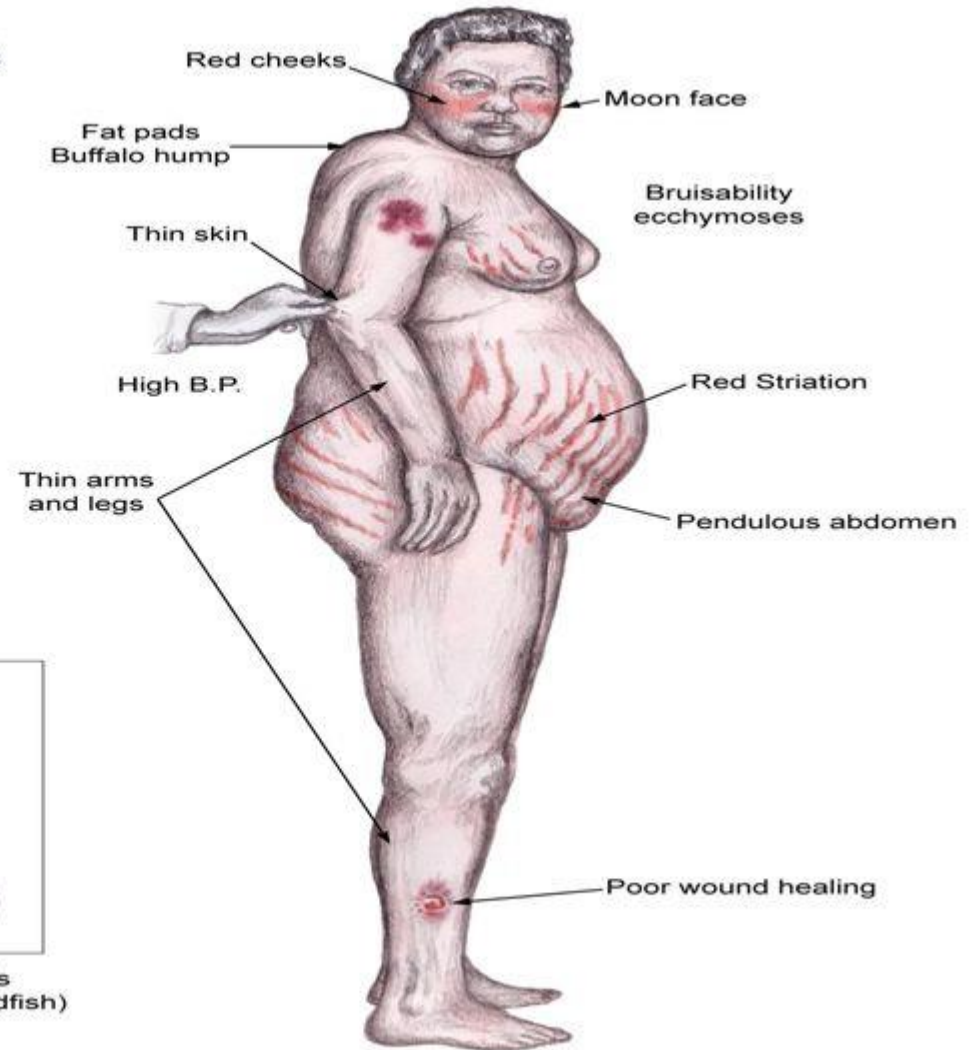
Terapie glukokortikoidy (revmatická onemocnění, imunosuprese)

CUSHING Syndrome

Background

Cushing syndrome is caused by prolonged exposure to elevated levels of either endogenous glucocorticoids or exogenous glucocorticoids

Hyperkortizolismus

Tělesný tuk centripetálně

Úbytek svalů – končetiny

Tenká kůže, fragilní cévy – strie

Kosti – osteopenie, osteoporóza

Časté infekce, těžší průběh

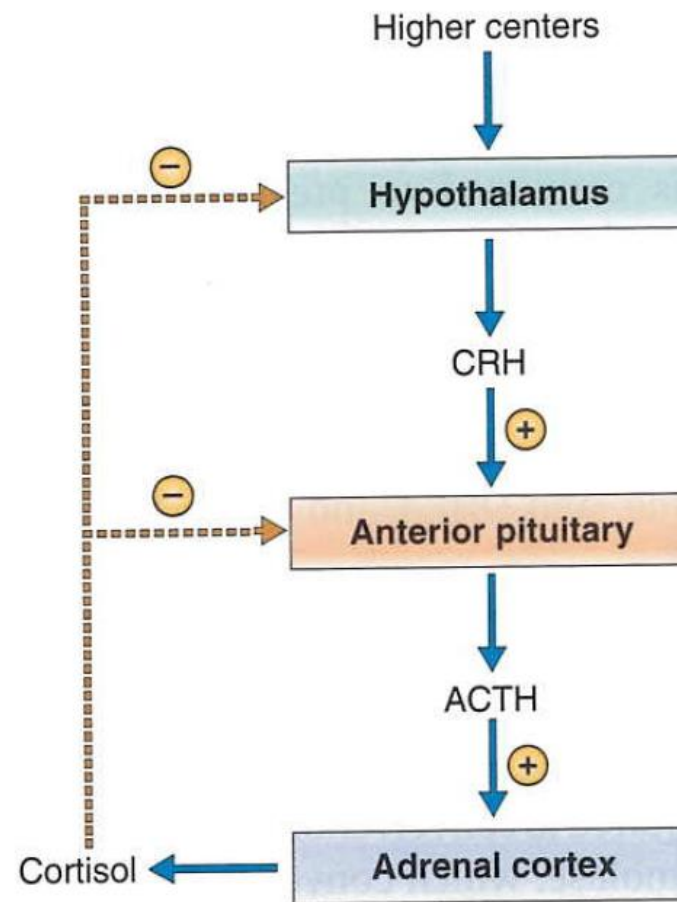
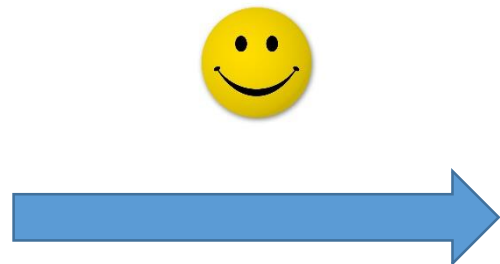
Intolerance glukózy (zátěžový test) steroidní diabetes

Endogenní kortizol - hypertenze

Syntetické glukokortikoidy – není hypertenze

Proč nesmí být náhle přerušena terapie glukokortikoidy?

Nápověda

Proč nesmí být náhle přerušena terapie glukokortikoidy?

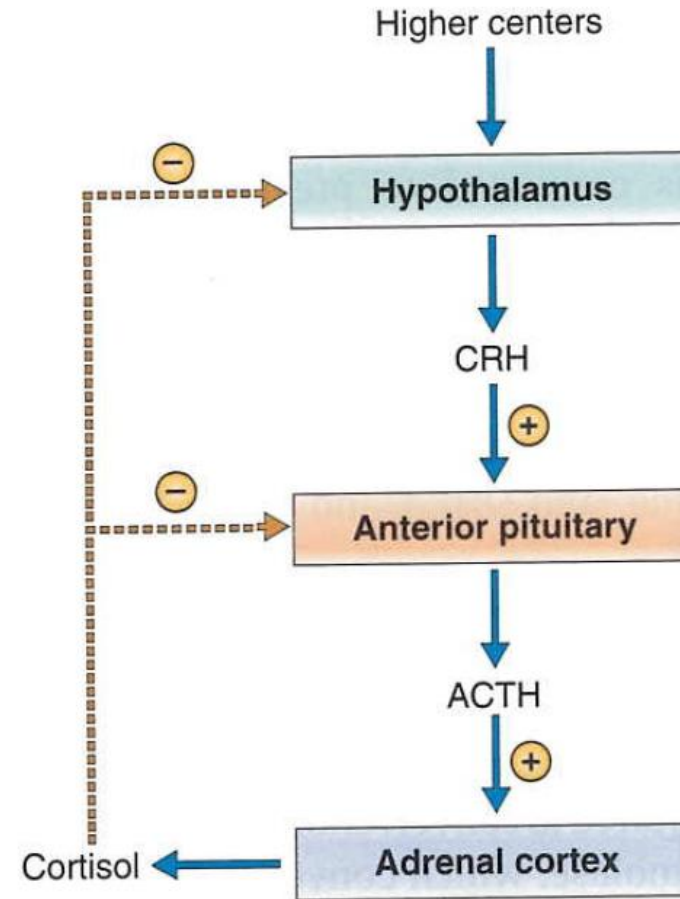
Nápověda

Negativní zpětná vazba

Glukokortikoidy (podobně jako samotný kortizol) inhibují hypotalamickou CRH a hypofyzární ACTH. Vysazování musí být provedeno opatrně, aby se zabránilo možnému nedostatku kortizolu v důsledku suprese osy hypotalamus-hypofýza-nadledviny (HPA) během období léčby steroidy.

Náhlé vysazení – možný nedostatek kortikoidů

Funkce dřeně nadledvin

Stimulace sympatiku – působí na dřeň nadledvin – vylití adrenalinu a noradrenalinu do krevního řečiště
adrenalin 80% , noradrenalin 20%

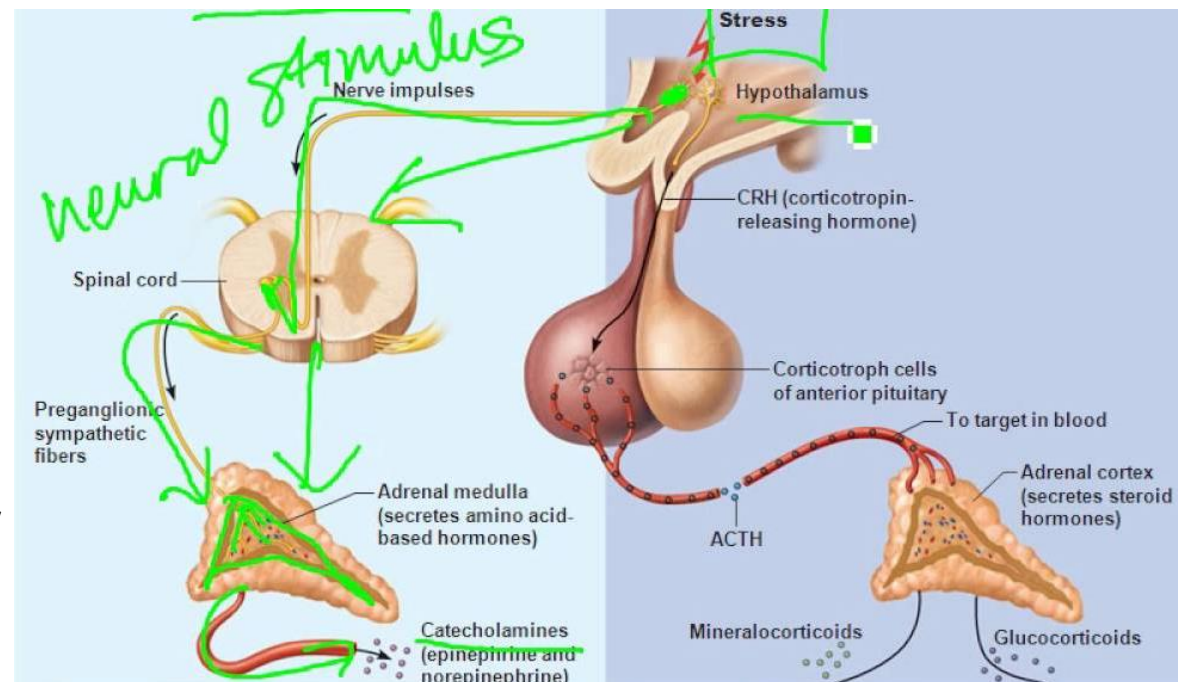
Cirkulující adrenalin a noradrenalin – téměř stejné účinky jako přímá sympatická stimulace, účinek je delší (2 – 4 minuty)

Noradrenalin

- konstrikce prakticky všech cév v těle
- zvýšená aktivita srdce
- inhibice GIT
- dilatace zornice ...

Adrenalin se liší v následujících ohledech:

1. Větší účinek na beta receptory – účinnější stimulace srdce
2. Slabší konstrikce krevních cév ve svalech
3. Větší metabolický účinek na tkáň

Příspěvek dřeně nadledvin k funkci sympatického systému

1. Orgány jsou stimulovány dvěma cestami: přímo sympatickými nervy
nepřímo hormony dřeně nadledvin

Jeden systém může zastoupit ten druhý

destrukce sympatické inervace – A, NA v krvi způsobí stimulaci nepřímo

ztráta funkce dřeně v obou nadledvinách – pouze malý účinek (symp bude stále zabezpečovat nutné funkce)

Dvojitý mechanismus sympatické stimulace představuje bezpečnostní faktor

2. Schopnost hormonů A a NA stimulovat i struktury, které nejsou inervovány symp vlákny
metabolismus každé buňky v těle je pod vlivem hormonů (A) zvýšený, i když buňky
nejsou inervovány

Adrenal gland overview Video

<https://www.youtube.com/watch?v=njUUXiqbcto>

